

Nr 116.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till järnvägarnas förstatligande; given Stockholms slott den 5 mars 1948.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla det förslag, om vars avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro,
enligt Dess nådiga beslut:

GUSTAF ADOLF.

Ernst Wigforss.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 5 mars 1948.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, QUENSEL, GJÖRES, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, MOSSBERG, WEIJNE, KOCK.

Efter gemensam beredning med chefen för kommunikationsdepartementet anmäler chefen för finansdepartementet, statsrådet Wigforss, fråga om reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till järnvägarnas förstatligande samt anför därvid följande.

1 Bihang till riksdagens protokoll 1948. 1 saml. Nr 116.

Inledning.

Tjänste- och familjepensioneringen för personal vid av staten övertagna enskilda järnvägar har, såvitt angår personal med delaktighet i enskild pensionskassa, reglerats genom beslut av 1945 och 1946 års riksdagar. Närmare bestämmelser angående pensionsregleringen, vilken trädde i kraft den 1 juli 1945, finnas intagna i kungörelserna den 29 juni 1945 (nr 500) angående reglering av pensionsförhållandena för vissa anställningshavare och pensionärer vid statens järnvägar m. fl. samt den 30 juni 1947 (nr 768) angående tillämpning av 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen samt 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare å vissa anställningshavare och pensionärer vid statens järnvägar m. fl.

Beträffande personal, som vid ikraftträdandet var eller därefter i samband med järnvägsövertagande övergått eller övergår i statens järnvägars tjänst, innebär pensionsregleringen i huvudsak, att de statliga pensionsreglementena — allmänna tjänste- och familjepensionsreglementena samt 1942 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare eller, vad angår personal som innehar eller övergår till anställning vid statens järnvägar den 1 juli 1947 eller senare, 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen samt 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare — med vissa avvikelser skola tillämpas å personalen. Såsom villkor härför gäller dock, att vederbörande pensionskassa överlåtit sin rörelse på staten.

För det fall att nyssnämnda villkor beträffande någon pensionskassa icke uppfylles, förblir förutvarande pensionsordning i stort sett gällande för den i kassan delaktiga, av statens järnvägar övertagna personalen. Denna får då kvarstå i vederbörande kassa och åtnjuta tjänste- och familjepensionsrätt enligt kassans stadgar. Å de enligt dessa stadgar beräknade pensionerna utgå dock vissa tilläggsförmåner av statsmedel, bland annat i form av s. k. fyllnadspensioner till egenpensionerna.

Före järnvägsövertagandet avgången personal beröres i allmänhet ej av pensionsregleringen. Dylik personal har förutsatts skola — vare sig överlåtelse av kassans rörelse på staten kommit till stånd eller ej — för sig och sina efterlevande bibehållas vid dem enligt kassans stadgar tillkommande pensionsrätt. Vissa pensionsförhöjningar hava dock tillerkänts pensionsstagarna. Sålunda hava pensionstagarna från hittills överlåtna kassor erhållit pensionsförhöjning med 10 procent. Vidare hava sådana pensionstagare med mycket låga pensioner erhållit särskilda tillägg av statsmedel. Därjämte hava kassapensionerna i förekommande fall höjts med belopp, motsvarande av förutvarande enskilde arbetsgivare utfästa tilläggs-pensioner. Ytterligare har s. k. dyrtidshjälp enligt särskilda bestämmelser, senast enligt kungörelsen den 28 juni 1946 (nr 520) angående dyrtidshjälp åt vissa pensionärer från av staten övertagna enskilda järnvägar m. fl., utgått å de enligt det

förestående förhöjda kassapensionerna. I fall, då vederbörande enskilda järnvägsförvaltning till pensionstagarna utbetalat tilläggsförmåner, motsvarande statliga dyrtidstillägg, med så stora belopp, att de sammanlagda tidigare utgående pensionsförmånerna överstiga vad som skulle komma att utgå på grund av pensionsregleringen, hava pensionstagarna för undvikande av pensionsförsämring garanterats de tidigare förmånerna, i vilka förberörda pensionsförhöjningar då ansetts inbegripna.

Vad angår i pensionskassa ej delaktig personal vid statsövertagna enskilda järnvägar äro pensionsförhållandena för personal, som övertages av statens järnvägar, reglerade genom bestämmelser i de statliga pensionsreglementena samt tillämpningsföreskrifterna till dessa jämte i anslutning därtill av Kungl. Maj:t meddelade särskilda beslut. I stort sett gäller, att berörda personal blir underkastad bestämmelserna i nämnda reglementen med rätt att som tjänstår för pension medräkna två tredjedelar av anställningstiden vid den enskilda järnvägen. För övrig personal, huvudsakligen sådan som avgått före järnvägsövertagandet, äro några statliga pensionsbestämmelser icke meddelade. Förenämnda bestämmelser om dyrtidshjälp hava likväl varit tillämpliga i fråga om de pensioner, som i vissa fall utgå till sådan personal eller efterlevande till densamma på grund av anställning vid den övertagna järnvägen.

I avseende å gällande bestämmelser angående pensionsförhållandena för personal vid statsövertagna järnvägar må slutligen nämnas, att sådan personal tillkommande, av statsmedel utgående pensioner, vilka icke utgå enligt de från och med den 1 juli 1947 gällande statliga pensionsreglementena, skola utbytas mot omreglerade pensioner enligt kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 657) angående omreglerad tjänste- och familjepension m. m. Omregleringen innebär i stort sett, att pensioner, bestämda enligt äldre statliga pensionsreglementen än de nyssnämnda, uppräknas till nivån för dessa pensioner samt att pensioner, å vilka beräknas dyrtidshjälp, höjas med ungefär 10 procent.

Vid 1947 års riksdag hava efter förslag av Kungl. Maj:t beslut fattats om statsförvärv av aktierna i de järnvägsbolag, vilka äga Bergslagernas och därmed — av Trafikförvaltningen Göteborg—Dalarna—Gävle, Bergslagernas järnvägsaktiebolag & Co, (GDG) — samförvaltade järnvägar och biltrafikföretag.

Ifrågavarande järnvägar äro:

Bergslagernas järnvägar (BJ),

Gävle—Dala järnvägar (GDJ),

Södra Dalarnas järnväg (SDJ),

Lödöse—Lilla Edets järnväg (LLEJ),

Kil—Fryksdalens järnväg (KFJ),

Dal—Västra Värmlands järnväg (DVVJ) och

Dalslands järnväg (DJ).

Biltrafikföretagen äro:

GDG:s biltrafikaktiebolag,

Trafikaktiebolaget Haglund & Larsson och
Aktiebolaget Göteborgs express & transport.

Samtliga nämnda järnvägar äro avsedda att även formellt övertagas av staten från och med den 1 juli 1948.

Den 3 maj 1946 uppdrog Kungl. Maj:t åt 1943 års järnvägspensionsutredning — vars huvudbetänkande lagts till grund för den av 1945 års riksdag beslutade allmänna pensionsregleringen — att verkställa utredning och inkomma med förslag angående reglering av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till järnvägarnas förstatligande. Pensionsutredningen har den 9 december 1947 avgivit förslag i ämnet. Vid utredningens utlåtande äro fogade förslag till överenskommelse *dels* mellan staten och Bergslagernas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening, *dels* mellan staten och Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening, *dels ock* mellan staten och styrelsen för Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning, stiftelse. Ifrågavarande förslag torde få biläggas statsrådsprotokollet i detta ärende (bilagorna A, B och C).

Järnvägspensionsutredningens förslag.

I sitt utlåtande har järnvägspensionsutredningen till en början lämnat följande redogörelse för de nuvarande pensionsförhållandena för den i utlåtandet avsedda personalen.

Av personalen vid de av GDG förvaltade trafikföretagen hava praktiskt taget samtliga ordinarie befattningshavare ävensom åtskilliga arbetare och några extra befattningshavare fått sina pensionsförhållanden ordnade genom delaktighet i enskild pensionskassa.

Pensioneringen av personalen vid BJ och LLEJ ombesörjes sålunda i huvudsak av Bergslagernas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa (BJ-kassan). Enstaka befattningshavare äro dock pensionsförsäkrade i f. d. Enskilda järnvägarnes pensionskassa (EJ-kassan).

Personalen vid SDJ, KFJ, DVVJ och DJ är pensionsförsäkrad i EJ-kassan.

Vad GDJ beträffar är personal, anställd efter 1937 års utgång, ävenledes pensionsförsäkrad i EJ-kassan. Av tidigare vid dessa järnvägar anställd personal äro de, som anställts under åren 1899—1937 pensionsförsäkrade i Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa (GDJ-kassan). Den före år 1899 anställda personalen, vilken numera är pensionerad, är familjepensionsförsäkrad i sistnämnda kassa men uppbär egenpension från en under år 1945 till stiftelse (GDJ-stiftelsen) ombildad, tidigare existerande pensionskassa, benämnd Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning.

Av personalen vid GDG:s biltrafiksaktiebolag äro förvaltningstjänstemän och distriktsföreståndare anslutna till EJ-kassan. Några högre tjänstemän äro pensionsförsäkrade i Svenska personalpensionskassan (SPP).

I en del fall utbetala järnvägsförvaltningarna fasta understöd eller pensionsförhöjningar till kassapensionärerna. Under senare år hava förvalt-

ningarna därjämte till pensionärerna utbetalat betydande tilläggsförmåner i form av tillfälliga pensionsbidrag.

Av den i pensionskassa ej delaktiga personalen äga vissa anställningshavare, huvudsakligen arbetare, enligt beslut av vederbörande järnvägsförvaltning komma i åtnjutande av pension eller understöd för sig själva och i allmänhet även för sina efterlevande. Å dylika förmåner hava i regel utgått tilläggsförmåner enligt samma grunder som i fråga om kassapensionerna. I några fall har med bidrag av vederbörande järnvägsförvaltning verkställts premieinbetalning till försäkringsanstalt för kapital- och livförsäkring. Åtskilliga i pensionskassa ej delaktiga anställningshavare, huvudsakligen extra befattningshavare och arbetare, sakna emellertid pensionsrätt.

Beträffande i samband med järnvägsförstatligandet erforderliga pensionsregleringsåtgärder har järnvägs-pensionsutredningen anfört följande.

I pensionskassa ej delaktig personal. Av den i tjänst varande personalen blir den, vilken övergår i tjänst hos statens järnvägar, behörigen tillgodosedd i pensionshänseende genom att personalen i enlighet med vad i det föregående angivits blir underkastad vederbörande statliga tjänstepensionsreglemente. Vad åter angår den aktiva personal, som ej övertages av statens järnvägar, torde staten sakna anledning att tillförsäkra den några pensionsförmåner. För nu nämnda personalgruppers vidkommande torde därför särskilda statliga pensionsregleringsåtgärder icke vara erforderliga i samband med järnvägsförstatligandet.

I en del fall har den enskilda järnvägsförvaltningen tillerkänt personal, som avgått eller kommer att hava avgått före det förutsatta järnvägsövertagandet, efterlevande till sådan personal och efterlevande till tidigare avliden personal pension eller därmed jämförligt understöd. Det torde få förutsättas att de förpliktelser järnvägsförvaltningen sålunda iklätt sig komma att övertagas av staten enligt den överenskommelse, som kan komma att träffas angående järnvägsförvärvet.

Emellertid hava sådana pensions- och understödstagare, som i nästföregående stycke avses och som tillhört tidigare övertagna järnvägar, enligt intill den 1 juli 1947 gällande bestämmelser om dyrtidshjälp ägt rätt till dylik förmån, för budgetåret 1946/47 enligt förutnämnda kungörelse nr 520/1946. Det synes skäligen att motsvarande pensions- och understödstagare vid nu ifrågavarande järnvägar få åtnjuta enahanda förmån. För ändamålet synes lämpligen kunna meddelas föreskrift om beräkning av dyrtidshjälp enligt sagda kungörelse jämväl å pension eller understöd, avseende tid efter utgången av budgetåret 1946/47. Om så sker, skulle pensionerna komma att omregleras enligt kungörelsen nr 657/1947.

I det föregående omförmälda tillfälliga pensionsbidrag, för vilka närmare redogörelse lämnas i motiveringen av förslaget till överenskommelse med BJ-kassan, hava jämväl utbetalats till pensionstagare, som ej varit delägare i pensionskassa. Då dessa pensionsbidrag i vissa fall överstiga de pensionsförhöjningar, som genom den föreslagna dyrtidshjälpen och därav föranledd omreglering av pensionerna skulle tillkomma pensionstagarna, synas dessa skäligen böra erhålla garanti mot pensionsminskning genom föreskrift om att dem efter järnvägsövertagandet tillkommande förmåner lägst skola motsvara de förmåner de tidigare haft att påräkna. Sådan föreskrift synes lämpligen böra intagas i överenskommelsen om järnvägsförvärvet. I enlighet med vad pensionsutredningen i det följande föreslår beträffande pensionstagarna från BJ-kassan synes garantien böra gälla allenast för tid,

då rörligt tillägg å pension enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente utgår med lägst sex procent samt avse pensionsförmånerna under år 1946.

I SPP delaktiga anställningshavare. I SPP pensionsförsäkrad personal bibehålles i allmänhet vid pensionsrätt enligt kassans stadgar. För i kassan delaktig antällningshavare, vilken övergår i statens järnvägars tjänst och erhåller i vederbörande statliga tjänstepensionsreglemente avsedd anställning före i kungörelsen nr 500/1945 angiven pensionsålder, gäller emellertid enligt sagda kungörelse, att anställningshavaren, därest han så önskar, blir underkastad det statliga tjänstepensionsreglementet, dock under villkor, att han på järnvägsstyrelsen överlåtit sin rätt på grund av delaktigheten i SPP.

Enligt nyssnämnda kungörelse utgå emellertid vissa tilläggsförmåner av statsmedel å pension från SPP, som tillkommer anställningshavare, vilken erhållit i statligt tjänstepensionsreglemente avsedd anställning, samt sådan anställningshavares efterlevande. Sålunda äger anställningshavare, som haft möjlighet att bli underkastad statligt tjänstepensionsreglemente men avstått därifrån, att åtnjuta fyllnadspension till egenpension — dock under förutsättning att särskild bestämmelse om rätt till sådan pension blivit meddelad — samt efterlevande till honom dyrtidstillägg m. m. å familjepensionen, under det att anställningshavare, för vilken sådan möjlighet icke förelegat, har att påräkna dyrtidstillägg m. m. å såväl den honom som hans efterlevande tillkommande SPP-pensionen.

Någon ändring av nu berörda anställningshavare enligt gällande av statsmakterna nyligen fastslagna grunder tillkommande pensionsförmåner synes icke motiverad i förevarande fall. Dock torde föreskrift om rätt till fyllnadspension i förekommande fall böra meddelas, förslagsvis i överenskommelsen angående järnvägsförvärvet.

Å från fristående kassa (SPP) utgående pension, som tillkommer sådan förutvarande anställningshavare vid statsövertagen järnväg, vilken icke innehåft i statligt tjänstepensionsreglemente avsedd anställning, samt efterlevande till dylik anställningshavare eller till anställningshavare, som avlidit före järnvägsövertagandet, har enligt före den 1 juli 1947 gällande bestämmelser utgått dyrtidshjälp. Enahanda förmån synes böra tillkomma motsvarande pensionärer vid nu ifrågavarande järnvägar.

Jämväl pensionstagarna från SPP synas böra erhålla liknande garanti mot minskning av de förmåner de tidigare haft att påräkna, som i det föregående föreslagits i fråga om i pensionskassa ej delaktig personal.

Slutligen må i fråga om pensioner från SPP framhållas, att någon omreglering enligt kungörelsen nr 657/1947 icke synes kunna ifrågakomma, enär dylika pensioner icke utgå av statsmedel. Emellertid utgår för närvarande ej någon SPP-pension på grund av anställning vid ifrågavarande järnvägar och vad angår i SPP delaktiga anställningshavare vid järnvägarna synes kunna antagas, att de komma att anmäla sig önska bliva underkastade de statliga pensionsreglementena.

I EJ-kassan delaktig personal. En betydande del av personalen vid ifrågavarande järnvägar är pensionsförsäkrad i EJ-kassan, vilken överlåtit sin rörelse på staten från och med den 1 juli 1945. För denna personal äro pensionsförhållandena i huvudsak redan reglerade genom bestämmelserna i kungörelsen nr 500/1945 samt i den med kassan träffade överenskommelsen om överlåtelse av dess rörelse på staten. Enligt dessa bestämmelser gäller i fråga om anställningshavare, vilken erhållit i vederbörande statliga tjänstepensionsreglemente avsedd anställning vid statens järnvägar före den

i sagda kungörelse angivna pensionsåldern, att de statliga tjänste- och familjepensionsreglementena bliva tillämpliga å anställningshavaren respektive hans efterlevande, dock ej för det fall, att anställningshavaren anmält sig önska bibehålla pensionsrätt enligt kassans reglemente. Eljest skall i avseende å personalens rättigheter och skyldigheter kassans reglemente i tillämpliga delar i huvudsak äga tillämpning. Samtliga kassapensioner skola emellertid ökas med 10 procent. Tilläggsförmåner av statsmedel i form av dyrtidstillägg m. m. skola vidare utgå å egenpensioner, tillkommande av statens järnvägar övertagna anställningshavare, som ej erhållit i vederbörande tjänstepensionsreglemente avsedd anställning före pensionsåldern, samt å familjepensioner, tillkommande efterlevande till dylika delägare. Å mycket låga pensioner — egenpension understigande 1 800 kronor och pension till änka ensam understigande 1 200 kronor — utgå särskilda tillägg av statsmedel med i allmänhet 100 kronor för år. Någon ändring av här berörda bestämmelser i samband med övertagande av nu ifrågakvarande järnvägar synes ej påkallad.

Emellertid torde den i EJ-kassan delaktiga personal, vilken ej blir underkastad statliga pensionsreglementen, böra i likhet med vad som föreslagits i fråga om i pensionskassa ej delaktig personal för sig och sina efterlevande erhålla rätt till dyrtidshjälp enligt i kungörelsen nr 520/1946 angivna förutsättningar och grunder samt garanti för att järnvägsövertagandet ej medföra försämring av pensionsförmånerna. Rätten till dyrtidshjälp skulle medföra omreglering av pensionerna enligt kungörelsen nr 657/1947.

I BJ- och GDJ-kassorna delaktig personal. För denna personal skulle, därest kassorna ej överlåtas till staten, den för sådant fall i kungörelsen nr 500/1945 fastställda pensionsordningen bliva automatiskt gällande. Denna pensionsordning är emellertid förenad med betydande, av pensionsutredningen i dess betänkande den 28 november 1944 närmare belysta olägenheter för såväl statsverket som den i kassorna delaktiga personalen. Motsvarande olägenheter vidlåda icke den pensionsordning, som enligt bestämmelserna i sagda kungörelse skall bliva gällande, därest kassorna överlåtas till staten. Pensionsutredningen har därför i samförstånd med representanter för kassorna utgått från att, i enlighet med vad i berörda kungörelse i första hand förutsatts, sådan överlåtelse skall komma till stånd och att härför erforderliga överenskommelser skola träffas mellan staten och kassorna. Dessa överenskommelser böra uppenbarligen i tillämpliga delar utformas i överensstämmelse med de i kungörelsen meddelade bestämmelserna. Om dylika överenskommelser träffas bliva, bortsett från viss komplettering av de i 7 § kungörelsen i avseende å övertagna kassor meddelade särskilda bestämmelserna samt i det föregående ifrågasatt föreskrift om beräkning av dyrtidshjälp, ytterligare åtgärder för reglering av pensionsförhållandena för den i BJ- och GDJ-kassorna delaktiga personalen icke erforderliga.

Vid förhandlingar, som pensionsutredningen fört med representanter för de båda kassorna i syfte att få till stånd preliminära överenskommelser om överlåtelse av kassorna till staten, hava nämnda representanter såsom villkor för träffande av dylika överenskommelser krävt, att vissa önskemål, vilka pensionsutredningen funnit sig icke kunna godtaga, bleve genom överenskommelsen tillgodosedda. Vid sådant förhållande hava några preliminära överenskommelser icke kunnat träffas. De förut omförmälda förslag till överenskommelser mellan staten, å ena sidan, och Bergslagens järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa ävensom Gävle Dala järn-

vägars pensions- samt änke- och pupillkassa, å andra sidan, som framlagts av järnvägs pensionsutredningen (bil. A och B), äro sålunda icke godkända av kassornas representanter. De av kassarepresentanterna framförda önskemålen framgå dels av en av BJ-kassans representanter till pensionsutredningen ingiven, till chefen för finansdepartementet ställd skrivelse, dels ock av en av GDJ-kassans representanter till pensionsutredningen ställd skrivelse.

I fråga om pensionsregleringsåtgärder, som i samband med järnvägsförstatligandet vore erforderliga beträffande *personal med egenpension från GDJ-stiftelsen* har järnvägs pensionsutredningen anfört följande.

I fråga om denna personal har Gävle—Dala järnvägsaktiebolag garanterat densamma enligt stiftelsens stadgar tillkommande pensioner. Denna garanti lärer få förutsättas komma att övertagas av staten i samband med järnvägsförstatligandet. Enligt stadgarna skall stiftelsen därvid upplösas och dess tillgångar överlämnas till statsverket. Rörande statens övertagande av stiftelsen synes lämpligen böra mellan staten och stiftelsens styrelse träffas särskild överenskommelse, innefattande bestämmelser om de pensionsförmåner, som efter övertagandet skola tillkomma pensionstagarna. Förslag till sådan överenskommelse har uppgjorts (förenämnda bil. C).

Järnvägs pensionsutredningen har därefter lämnat en redogörelse för BJ- och GDJ-kassornas ställning ävensom rörande innebördens av vissa av de i förslagen till överenskommelser intagna föreskrifterna. De av BJ-kassans representanter framförda önskemålen framgå av utredningens motivering under 1 § samt 4 § 1 och 5 punkterna i förslaget till överenskommelse med BJ-kassan, under det att de önskemål, som uttalats av representanterna för GDJ-kassan, framgå av pensionsutredningens redogörelse i avseende å sistnämnda kassa. Järnvägs pensionsutredningens utlåtande, i vad det innefattar nu avsedda redogörelser, är av följande innehåll.

Bergslager nas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening.

Kassan har till ändamål att bereda pensioner åt personal vid Bergslager nas järnvägsaktiebolags järnväg samt åt efterlevande till dylik personal. Såsom delägare i kassan kvarstå emellertid vissa tidigare av statens järnvägar i samband med centralisering av bangårdsförhållandena i Göteborg övertagna befattningshavare ävensom enstaka, i annan enskild järnvägs tjänst övergångna befattningshavare.

Vid 1946 års utgång utgjorde antalet i tjänst varande delägare 2 130, antalet egenpensionärer 538 och antalet familjepensionärer 362. Kapitalbehållningen var vid samma tidpunkt bokförd till omkring 43 358 000 kronor. Under år 1946 utgjorde i avjämnade belopp delägarnas bidrag 505 000 kronor, bolagets bidrag 614 000 kronor, ränteinkomsterna 1 536 000 kronor, diverse inkomster 49 000 kronor samt utbetalade pensioner 1 541 000 kronor, därav 1 189 000 kronor för egenpensioner och 352 000 kronor för familjepensioner.

Den senast verkställda försäkringstekniska utredningen rörande kassans ställning, vilken utredning avsåg att utgöra underlag för kassans inordnande under 1938 års lag om understödsföreningar, gällde förhållandena vid

1943 års utgång. Utredningen baserades i första hand på s. k. säkra beräkningsgrunder, innefattande bland annat en räntefot av 3 procent. Enligt densamma utgjorde i ungefärliga tal värdena av pensionsförpliktelseerna 56 650 000 kronor (därav 40 230 000 kronor för i tjänst varande delägare och 16 420 000 kronor för pensionärer), av de på dessa förpliktelser belöpande omkostnaderna 170 000 kronor samt av framtida avgifter från bolaget och delägarna 10 870 000 kronor. Kapitalbehållningen upptogs till bokförda värdet, omkring 39 570 000 kronor. Utredningen utvisade alltså en brist av omkring $(56\,650\,000 + 170\,000 - 10\,870\,000 - 39\,570\,000 =) 6\,380\,000$ kronor.

Denna brist antogs emellertid kunna till en del uppvägas av vissa dolda tillgångar (övernärden å obligationer och aktier, framtida överräntor m. m.), vilka uppskattades till sammanlagt omkring 3 220 000 kronor. Bristen skulle därvid nedgå till omkring $(6\,380\,000 - 3\,220\,000 =) 3\,160\,000$ kronor. En mindre del därav antogs kunna amorteras genom framtida diverse inkomster under förutsättning, att garanti för dylika inkomster ställdes.

I utredningen ifrågasattes vissa för övergång till 1938 års understödsföreningslag erforderliga konsolideringsåtgärder, såsom avgiftsförhöjning, av bolaget garanterad ränteavkastning efter $3\frac{1}{2}$ procent samt garanti för diverse inkomster till visst belopp. Dylika åtgärder hava hittills dock icke vidtagits, varför kassan icke kunnat vinna förklaring av tillsyningsmyndigheten, att dess stadgar stå i överensstämmelse med föreskrifterna i lagen och äro betryggande för delägarna och övriga understödsberättigade. Kassan har emellertid erhållit anstånd tillsvidare till den 1 juli 1948 med ingivande av ansökan om dylik, för rörelsens fortsättande erforderlig förklaring.

Vid bedömande av kassans ställning under förutsättning att dess rörelse överlåtes på staten synes man emellertid, såsom skett i fråga om tidigare av staten övertagna järnvägspensionskassor, skäligen böra räkna med en räntefot av $3\frac{1}{2}$ procent samt bortse från omkostnader.

Förberörda försäkringstekniska utredning innefattade jämväl beräkning efter $3\frac{1}{2}$ procent av värdena av pensionsförpliktelseerna och de framtida avgifterna. Enligt denna beräkning utgjorde vid 1943 års utgång värdet av pensionsförpliktelseerna omkring 52 200 000 kronor (därav 36 440 000 kronor för i tjänst varande delägare och 15 760 000 kronor för pensionärer) och värdet av framtida avgifter omkring 10 460 000 kronor. Då tillgångarna upptogs till bokförda värdet, omkring 39 570 000 kronor, beräknades en brist av omkring $(52\,200\,000 - 10\,460\,000 - 39\,570\,000 =) 2\,170\,000$ kronor föreligga. För amortering av denna brist beräknades kunna tagas i anspråk dolda tillgångar till ett uppskattat sammanlagt värde av omkring 2 050 000 kronor. Därigenom skulle bristen bliva praktiskt taget täckt.

Då medelräntan å kassans behållning under tiden efter 1943 års utgång något, om än obetydligt, överstigit $3\frac{1}{2}$ procent och under sagda tid tillkomna pensionsförpliktelser kunna antagas hava blivit i huvudsak täckta genom värdet av de å dem belöpande avgifterna, synes man kunna räkna med att ställningen sedermera icke undergått någon mera väsentlig förändring. Det har därför syns försvarligt att vid bedömande av kassans nuvarande ställning under förutsättning att rörelsen överlåtes på staten och av de ekonomiska konsekvenserna för staten av ett övertagande under den närmaste tiden av rörelsen utgå från ovannämnda, på $3\frac{1}{2}$ procents räntefot grundade beräkningsresultat.

De vid 1943 års utgång bokförda värdena å kassans tillgångar synas dock numera böra uppräknas, detta bland annat med hänsyn till förändringarna i marknadsläget efter nämnda tidpunkt. Pensionsutredningen har därför ansett sig böra företaga en särskild uppskattning av berörda tillgångar.

Vad till en början angår de vid 1943 års utgång av kassan innehavda obligationerna, vilka voro bokförda till omkring 18 284 000 kronor, synas de skäligen böra upptagas till nuvarande marknadsvärdet eller, såvitt angår sedermera inlösta obligationer, till nominella värdet. Det enligt dessa grunder uppskattade obligationsvärdet utgör 18 385 000 kronor eller 101 000 kronor mer än det bokförda.

Värdet av aktier — i Gävle—Dala och Bergslagernas järnvägsaktiebolag — synes kunna upptagas till det belopp, motsvarande 318 respektive 551 kronor per aktie, som kassan enligt avtal haft att utfå. Aktievärdet blir därvid 2 394 000 kronor, vilket belopp överstiger det bokförda värdet, omkring 756 000 kronor, med omkring 1 638 000 kronor.

Såsom tillgång utöver bokförda värdet bör även upptagas värdet av upplupna, till betalning ej förfallna obligationsräntor, omkring 287 000 kronor.

Vidare synes berättigat att såsom tillgång räkna med det på pensionsförpliktelseerna belöpande värdet av kassan stadgeenligt tillkommande diverse inkomster. Utgår man från att dessa inkomster framdeles skulle årligen influtit med belopp, motsvarande medeltalet under femårsperioden 1941—45 eller med 45 961 kronor, skulle ifrågavarande inkomster efter 3½ procent representera ett kapitalvärde av omkring 1 285 000 kronor. Härav kan emellertid endast en mindre del eller omkring 460 000 kronor anses belöpa på ifrågavarande pensionsförpliktelser.

I fråga om övriga tillgångar, huvudsakligen reverslån, synes det bokförda värdet, vilket var lika med det nominella, kunna godtagas.

Vid värdering av tillgångarna i enlighet med vad nu sagts skulle dessa, dolda tillgångar däri inbegripna, hava uppskattats till $(39\,572\,000 + 101\,000 + 1\,638\,000 + 287\,000 + 460\,000 =)$ 42 058 000 kronor. Detta skulle innebära, att man vid ett statsövertagande av kassans rörelse skulle kunna räkna med ett överskott av omkring $(42\,058\,000 + 10\,460\,000 - 52\,200\,000 =)$ 318 000 kronor. I betraktande härav synes man — om än med en viss tvekan med hänsyn till bland annat de vid beräkningarna tillämpade gynnsamma beräkningsgrunderna — kunna göra gällande, att ett statsövertagande av kassans rörelse kan ske utan förlust för staten.

Bestämmelserna i den föreslagna överenskommelsen ansluta sig i tillämpliga delar till föreskrifterna i kungörelsen nr 500/1945 och torde därför icke kräva närmare motivering. Rörande nedan angivna bestämmelser må dock anföras följande.

1 §.

Här har föreslagits, att kassan skall överlåta sin rörelse på staten från och med den 1 juli 1948, då staten antagits komma att övertaga bolagets järnvägar. Regleringen av pensionsförhållandena för personalen vid järnvägarna har förutsatts skola träda i kraft vid samma tidpunkt.

Kassans representanter hava emellertid påyrkat, att kassan skall anses hava övertagits av staten från och med den 1 juli 1947, då staten förvärvade aktiemajoriteten i bolaget, samt att den föreslagna pensionsregleringen såsom en följd därav skall givas retroaktiv tillämpning från och med samma dag. I första hand synas kassarepresentanterna hava åsyftat sådan tillämpning i fråga om delägare, som avgått under tiden 1 juli 1947—30 juni 1948. De torde emellertid härjämte hava avsett retroaktiv tillämpning av pensionsregleringen jämväl i fråga om före den 1 juli 1947 pensionerad personal.

I avseende å det sålunda framställda kravet får pensionsutredningen till en början framhålla, att ett tillgodoseende av detsamma skulle innebära en principiell avvikelse från de av statsmakterna för pensionering av personal vid statsövertagna järnvägar fastställda grunderna och från vad i överensstämmelse med dessa grunder blivit gällande för personal vid tidigare statsövertagna järnvägsföretag, bland andra även sådana — Stockholm—Västerås—Bergslagens och Nässjö—Oskarshamns järnvägsaktiebolag — där staten liksom i fråga om Bergslagens järnvägsaktiebolag förvärvat aktiemajoriteten före järnvägsövertagandet. Vad nu sagts gäller även för det fall, att staten skulle hava direkt övertagit BJ från och med den 1 juli 1947. Därvid skulle nämligen personalen liksom vid tidigare järnvägsövertaganden helt visst icke blivit uppförd å statens järnvägars stat förrän avsevärt senare. Då motsvarande förhållande tidigare förelegat (Halmstad—Nässjö järnvägar), har med kassaöverlåtelse och pensionsreglering fått anstå till den tidpunkt efter järnvägsövertagandet, då uppförande å sådan stat skett. Kassarepresentanternas yrkande går sålunda ut på att statsmakterna skola bereda personal med delaktighet i BJ-kassan förmånligare pensionsvillkor än de, som personal tillhörande tidigare övertagna kassor erhållit. Detta är enligt pensionsutredningens mening så mycket mindre motiverat som de pensionsförmåner, vilka tillkommo sistnämnda personal, i allmänhet voro väsentligt lägre än de, som den i BJ-kassan delaktiga personalen enligt nu gällande pensioneringsgrunder har att påräkna.

Vidare skulle en retroaktiv tillämpning av pensionsregleringen medföra särskilda pensioneringskostnader för staten, något som särskilt i nuvarande finansiella läge torde böra undvikas. Därjämte skulle ett bifall till yrkandet om sådan tillämpning kunna medföra konsekvenser i form av framställningar från pensionstagare från tidigare överlåtna kassor om att få åtnjuta motsvarande förmån.

Härtill kommer att en retroaktiv tillämpning av pensionsregleringen skulle vara förenad med åtskilliga svårigheter av pensionsteknisk art. I sådant hänseende må bland annat framhållas, att det i fråga om under tiden 1 juli 1947—30 juni 1948 efter avgång från enskild tjänst pensionerad personal, vilken skulle efter eget val erhålla pension, beräknad antingen enligt kassans stadgar eller enligt vederbörande statliga pensionsreglemente, i en del fall komme att ställa sig vanskligt att avgöra, efter vilken lönegrad pension av sistnämnt slag skall bestämmas, samt att regleringen av de pensionsförmåner, som under berörda tid skulle tillkomma före den 1 juli 1947 pensionerad personal, komme att kräva komplicerade särbestämmelser angående rätt till dyrtidshjälp och omreglering av pensionerna m. m.

Med hänsyn till vad sålunda anförts har pensionsutredningen funnit sig icke kunna biträda det av kassarepresentanterna framställda kravet på retroaktiv tillämpning av pensionsregleringen.

2 §.

Jämlikt § 1 mom. 1 tredje stycket kassans stadgar hava vissa delägare i kassan tidigare övergått i statens järnvägars tjänst i anledning av centralisering av bangårdsförhållandena i Göteborg och därefter kvarstått som delägare. De hava förut haft att påräkna fyllnadspension till egenpension samt dyrtidstillägg m. m. å pension till efterlevande. Enligt kungörelsen nr 500/1945 skola de av dessa delägare, vilka vid statens övertagande av kassans rörelse innehava i de statliga tjänstepensionsreglementena avsedda anställningar, i pensionshänseende likställas med de delägare, vilka i samband med järnvägsövertagandet erhålla dylika anställningar. Detta har syns böra angivas jämväl i överenskommelsen med kassan.

3 § 1 punkten.

Vid föregående järnvägsövertaganden hava vissa av statens järnvägar övertagna, på aktiv stat där uppförda kassadelägare, vilkas avlöningsförmåner vid den enskilda järnvägen överstigit avlöningsförmånerna enligt gällande avlöningsreglemente i den befattning vederbörande erhållit, berättigats att åtnjuta personliga lönetillägg, motsvarande skillnaden mellan berörda avlöningsförmåner. Lönetillägget har dock i förekommande fall begränsats så att de sammanlagda avlöningsförmånerna icke överstigit slutavlöningen i den lönegrad, som för varje till sådant tillägg berättigad tjänsteman särskilt angivits i överenskommelsen angående järnvägsförvärvet.

I 2 § 2 punkten kungörelsen nr 500/1945 föreskrives att därest tjänsteman berättigats erhålla personligt lönetillägg högst med sådant belopp, att de sammanlagda löneförmånerna motsvara slutavlöningen i en lönegrad, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för den lönegrad, vartill tjänstemannens befattning hör, skall tjänstemannen i fråga om tjänstepensionsunderlag icke hänföras till lägre lönegrad än den, efter vilken avlöning sålunda må åtnjutas.

Sedan numera nettolönesystemet tillämpas inom statsförvaltningen synes det i förevarande fall och i nuvarande läge ovisst enligt vilka grunder det personliga lönetillägget kan komma att bestämmas. Det vill synas som om hänsyn därvid borde tagas till bland annat storleken av de kassapensionsavgifter vederbörande haft att erlagga före järnvägsövertagandet. Med hänsyn till de särskilt höga löner enstaka tjänstemän åtnjutit under anställning vid den enskilda järnvägen synes det vidare ej uteslutet, att lönetillägget för en eller annan tjänsteman kan komma att, utan angivande av särskild lönegrad, bestämmas till så högt belopp, att en tillämpning av ovan angivna bestämmelse angående tjänstepensionsunderlagets storlek — där sådan tillämpning överhuvudtaget kan ske — skulle leda till ett underlag, som icke står i rimligt förhållande till det underlag, som gäller för den lönegrad, till vilken tjänstemannens befattning hör.

I betraktande av nu anförda omständigheter har pensionsutredningen ansett, att den lönegrad, till vilken tjänsteman med personligt lönetillägg skall hänföras i fråga om pensionsunderlag, bör bestämmas i överenskommelsen om järnvägsförvärvet i samband med fastställande av lönetillägget. Då en sådan anordning emellertid skulle innebära en avvikelse från stadgandet i 2 § 2 punkten kungörelsen nr 500/1945, synes nämnda stadgande böra kompletteras med en föreskrift om att detsamma skall äga tillämpning allenast där annat ej särskilt avtalats.

3 § 6 punkten första stycket.

Den i detta stycke intagna bestämmelsen är föranledd av att enligt § 3 a) kassans stadgar för erhållande av pension, motsvarande sjukpension enligt 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, icke kräves viss tids delaktighet i kassan i fall, då arbetsförmågan förorsakats av annan i arbetet ådragen sjukdom än yrkessjukdom.

4 § 1 punkten.

Här äro intagna bestämmelser angående de fasta pensionstillägg, som föreslagits skola utgå å de med tillämpning av kassans stadgar beräknade pensionerna. Dessa bestämmelser avse dock ej de fall, då förutsättningar förelegat för tillämpning av de statliga pensionsreglementena men delägare frivilligt kvarstår vid pensionsrätt enligt kassans stadgar.

Såsom i det föregående angivits hava enligt stadgarna för tidigare övertagna kassor beräknade pensioner höjts med 10 procent. Ursprungligen medgavs sådan förhöjning allenast i fråga om EJ-kassan och SWB-kassan. Medgivandet var därvid föranlett av att för vardera av de båda kassorna överskott beräknats uppkomma på den övertagna rörelsen och att vad av överskottet belöpte på pensionstagarna kunde antagas i huvudsak förslå till täckande av kostnaderna för pensionsförhöjningen. Sedermera har emellertid enahanda förhöjning tillerkänts pensionstagarna från övriga övertagna kassor, oaktat beträffande dem något överskott på den övertagna rörelsen icke kunnat antagas uppkomma. Såsom skäl härför angavs, att pensionsbeloppen voro jämförelsevis små i förhållande till pensionsförmånerna för motsvarande personal i statens tjänst. Vid frågans behandling vid höstsessionen 1945 framhöll dock riksdagen, att förhöjningen vad sistnämnda kassor beträffar var ägnad att ingiva betänkligheter ur kostnadssynpunkt.

Av den lämnade redogörelsen för kassans ekonomiska ställning framgår, att det överskott, som i förevarande fall kan beräknas uppkomma å den övertagna rörelsen, icke uppgår till mer än omkring 318 000 kronor. Detta överskott är, bortsett från dess realitet, uppenbarligen icke av den storlek, att på grundval av detsamma någon förhöjning av kassapensionerna kan ifrågakomma. Överskottet motsvarar nämligen allenast omkring 0,6 procent av pensionsförpliktelserna till delägare och pensionstagare.

Kassans representanter hava gjort gällande, att bolaget vid bestämmandet av köpeskillingen för aktierna i detsamma debiterats ett belopp av 2 300 000 kronor, enligt uppgift motsvarande den kapitalbrist, som enligt en år 1943 företagen, på 3 procents förräntning baserad försäkringsteknisk undersökning av kassans ställning beräknats föreligga inom kassan, samt att man bör räkna med sagda belopp jämte vissa andra antagna värden, uppskattade till (4 083 000 — 2 300 000 =) 1 783 000 kronor, som en för förhöjning av kassapensionerna disponibel tillgång. I anslutning därtill hava de yrkat, att dessa pensioner skola höjas med 10 procent. I avseende härå må framhållas, att den åsyftade försäkringstekniska undersökningen torde vara den i det föregående omnämnda, ställningen vid 1943 års utgång avseende utredningen, vilken färdigställdes år 1945 och utvisade en väsentligt större brist än 2 300 000 kronor, att av det till 1 285 000 kronor uppskattade kapitaliserade värdet av diverse inkomster endast en mindre del kan anses belöpa på nuvarande personalbestånd samt att de utöver det bolaget debiterade beloppet åberopade värdena av pensionsutredningen medräknats som tillgångar för kassan vid den på 3½ procents räntefot baserade kalkyl, som lett till förenämnda överskott av 318 000 kronor. Om kassarepresentanternas motivering godtoges, skulle man alltså icke kunna räkna med större överskott än (2 300 000 + 318 000 =) 2 618 000 kronor. Bortsett från att detta belopp icke motsvarar mer än omkring 5 procent av pensionsförpliktelserna och sålunda ej förslår till täckande av kostnaderna för 10 procents pensionsförhöjning, har pensionsutredningen ej kunnat godtaga kassarepresentanternas argumentering. Kassan, som är en fristående ekonomisk enhet, har nämligen icke tillgodoförts det bolaget debiterade beloppet och något förbehåll om dess användning till förmån för kassadelägarna synes ej hava gjorts.

Vid nu angivna förhållande synes någon 10-procents förhöjning av de pensioner, som skulle komma att beräknas enligt kassans stadgar, icke böra ifrågakomma med mindre kassapensionsförmånerna även i förevarande fall äro så låga i förhållande till de statliga pensionsförmåner, med vilka pensionerna från tidigare övertagna kassor utan disponibla överskottsmedel jämfördes, att det kan anses skäligt att medgiva dylik förhöjning oaktat

den därav föranledda kostnaden, vilken — bortsett från automatisk höjning av de statliga tilläggen — under första året skulle uppgå till omkring 170 000 kronor och vars kapitalvärde utgör omkring 1,7 miljoner kronor.

De statliga pensionsförmåner, med vilka jämförelse tidigare skedde, voro de närmast före den 1 juli 1947 gällande. Av nedanstående tabeller framgår, hur motsvarande jämförelse i avseende å de med hel pension förenade förmånerna utfaller i fråga om vissa i BJ-kassan delaktiga befattningshavare med nu gällande delaktighetsbelopp. De tilläggsförmåner vilka ingå i förmånerna utgöras i fråga om kassapensionerna av de av järnvägsförvaltningen under år 1946 utbetalade tillfälliga pensionsbidragen och i fråga om de statliga pensionerna av de under samma år utgående rörliga tilläggen och kristilläggen.

Befattning	Tjänstepensionsförmåner				Änkepensionsförmåner			
	Grundbelopp		Grundbelopp jämte tillägg		Grundbelopp		Grundbelopp jämte tillägg	
	Kassan	Staten	Kassan	Staten	Kassan	Staten	Kassan	Staten
Stationskarl	1 848	2 184	2 456	2 861	809	960	1 244	1 257
Konduktör	2 480	2 484	3 193	3 254	1 085	1 056	1 566	1 383
Stations skrivare	3 960	3 768	4 920	4 936	1 733	1 548	2 322	2 027
Stationsförest. kl. I	5 840	6 036	7 040	7 896	2 555	2 340	3 280	3 065
Förste trafikinspektör	9 152	7 020	10 352	8 880	4 004	2 640	4 971	3 458

Jämförelsen torde få anses utvisa att kassapensionsförmånerna svårligen kunna anses särskilt låga i förhållande till motsvarande statliga pensionsförmåner. I varje fall åtnjuta pensionstagarna från BJ-kassan väsentligt högre pensionsförmåner än de, som tillkommit pensionstagare från tidigare övertagna kassor. Ett medgivande i förevarande fall av 10 procents pensionsförhöjning skulle därför medföra, att sådana pensionstagare från BJ-kassan, vilka icke varit i statens tjänst, skulle genom statens försorg och på dess bekostnad erhålla en förmånligare ställning i pensionshänseende än motsvarande pensionstagare från andra statsövertagna kassor. Ett sådant medgivande kan befaras komma att föranleda anspråk från sistnämnda pensionstagare på att genom ytterligare pensionsförhöjning bliva jämställda med BJ-kassans pensionstagare. I betraktande härav och med hänsyn till kostnaderna finner sig pensionsutredningen icke kunna tillstyrka att medgivande av 10 procents pensionsförhöjning lämnas i fråga om de pensioner, som skulle komma att beräknas enligt BJ-kassans stadgar.

Järnvägsbolagets styrelse har enligt ett flertal särskilda beslut utfäst sig att till vissa äldre pensionstagare med jämförelsevis låga pensioner utbetala pensionsförhöjningar, vilka ha karaktär av fasta pensionstillägg. Dessa i a) avsedda tillägg torde, liksom fallet varit beträffande motsvarande tilläggsförmåner till pensioner från tidigare övertagna pensionskassor, böra få utgå även sedan staten övertagit BJ-kassan.

Enligt beslut av 1946 års riksdag utgå särskilda tillägg av statsmedel med i allmänhet 100 kronor å sådana pensioner från hittills övertagna kassor, vilka tillsammans med ifrågakommande fasta pensionstillägg för år räknat understiga i fråga om tjänstepension 1 800 kronor och i fråga om änkepension 1 200 kronor. Inom BJ-kassan finnas omkring 100 tjänstepensionärer och omkring 240 änkepensionärer, vilkas pensioner understiga nämnda gränsvärden. Det har synt skäligt, att dessa pensionärer få erhålla motsvarande särskilda tillägg. Bestämmelse härom har intagits under b).

4 § 3 punkten.

Vid tidigare förekommande kassaövertaganden hava i överenskommelserna med kassorna icke intagits bestämmelser om pensionstagarna tillkommande dyrtidshjälp, enär sådan förmån av statsmakterna beslutats för varje särskilt budgetår. Då emellertid beslut om dyrtidshjälp för tiden efter budgetåret 1946/47 icke meddelats men denna pensionstagare från tidigare övertagna kassor tillkommande förmån skäligen bör utgå jämväl till pensionstagare från BJ-kassan, har bestämmelse härom intagits i överenskommelsen.

4 § 4 punkten.

Enär de enligt kassans stadgar beräknade pensionerna efter kassaövertagandet komma att utgå av statsmedel, komma pensionerna med därå belöpande tilläggsförmåner — dyrtidstillägg och kristillägg för av statens järnvägar övertagna personal och dyrtidshjälp för övriga pensionärer — att utbytas mot omreglerade pensioner enligt kungörelsen nr 657/1947. Omregleringen medför en realförbättring av pensionsförmånerna med i huvudsak 10 procent.

4 § 5 punkten.

Pensionstagarna från vissa tidigare överlättna kassor ägde enligt generellt beslut av vederbörande enskilda järnvägsförvaltning att före kassaöverlåtelsen utöver dem tillförsäkrade fasta pensionstillägg åtnjuta pensionsförhöjningar, motsvarande å statliga pensioner utgående, med levnadskostnaderna växlande tilläggsförmåner. I vissa fall voro dessa pensionsförhöjningar så stora, att de sammanlagda förmåner pensionstagarna tidigare åtnjoto kunde tänkas överstiga de förmåner, som skulle komma att utgå enligt de allmänna bestämmelserna i överenskommelsen om kassaöverlåtelsen. Då pensionstagarna ansågos ej böra genom överlåtelsen lida minskning i sina pensionsförmåner, intogs i dylika fall i överenskommelsen en bestämmelse innebärande, att de pensionstagarna efter överlåtelsen tillkommande sammanlagda pensionsförmånerna icke finge understiga de dessförinnan utgående.

Även BJ-kassans pensionstagare åtnjuta enligt beslut av järnvägsförvaltningen vissa pensionsförhöjningar å sina kassapensioner med därå belöpande fasta pensionstillägg. Dessa pensionsförhöjningar hava visserligen uttryckligen betecknats såsom tillfälliga bidrag (gåvor), varom beslut fattats för varje särskild utbetalning. Det kan därför möjligen synas tveksamt om sagda bidrag kunna anses motsvara de statliga rörliga tilläggsförmånerna. Då emellertid bidragen regelbundet utbetalats under en följd av år — sedan år 1940 — och i viss mån ökats med levnadskostnaderna, synas de i allmänhet hava varit av i huvudsak samma karaktär som förenämnda, till pensionstagare från tidigare överlättna kassor utbetalade pensionsförhöjningar. I den mån så kan anses vara fallet torde bidragen skäligen böra inräknas i de pensionsförmåner, vilka pensionstagarna haft att påräkna före kassaöverlåtelsen och vilka dem därefter tillkommande förmåner icke böra få understiga.

De tillfälliga bidragen, som för år 1940 utgingo med en månads pension till jul, hava därefter regelbundet utbetalats till midsommar och jul. De utgjorde för år 1946 sammanlagt två månaders pension jämte 300 kronor, dock lägst 400 och högst 1 200 kronor. Under mars 1947 har järnvägsförvaltningen — dock utan att hava inhämtat i överenskommelsen om aktieförvärvet förutsatt medgivande av järnvägsstyrelsen — därutöver utbetalat ett extra bidrag med en månadspension, dock lägst 50 och högst 450 kronor.

Sedan staten förvärvat aktiemajoriteten i bolaget, har beslut fattats om utbetalning, dels till jul 1947 av bidrag enligt 1946 års grunder, dels i oktober 1947 av en särskild gratifikation av rent tillfällig natur med 50 kronor, dels även i mars 1948 av ett en månads pension motsvarande extra dyrtidstillägg av rent tillfällig natur.

Genom den form beslutet om utbetalningen under mars 1948 givits synes den statliga bolagsledningen hava hävdad, att motsvarande utbetalning under mars 1947 varit att betrakta som rent tillfällig och sålunda liksom utbetalningen i oktober 1947 haft gratifikations karaktär. Vid sådant förhållande kunna de under år 1947 gjorda extra utbetalningarna icke gärna anses motsvara i det föregående berörda statliga rörliga tilläggsförmåner. Dessa utbetalningar synas därför icke — på sätt representanterna för kassan påyrkat — böra medräknas vid bestämmande av de pensionsförmåner kassapensionärerna haft att påräkna före kassaöverlåtelsen. De därefter utgående förmånerna hava i betraktande därav föreslagits skola minimeras med hänsyn tagen allenast till de under år 1946 utbetalade bidragen. De erinringar häremot, som kassarepresentanterna gjort, synas pensionsutredningen ej förtjäna avseende.

Då såväl under år 1946 som under den tid dessförinnan, då de tillfälliga bidragen möjligen kunnat överstiga den statliga dyrtidshjälpen m. m., de rörliga tilläggsförmånerna å statliga pensioner utgått med belopp, bestämda efter ett indexläge, vid vilket rörligt tillägg enligt nu gällande bestämmelser utgår med sex procent, har föreslagits, att minimeringen av pensionsförmånerna efter kassaöverlåtelsen skall gälla endast under förutsättning, att det rörliga tillägget å pension enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente beräknas efter lägst sagda procenttal.

4 § 6 punkten.

För det fall någon kassadelägare skulle uppföras på aktiv stat vid statens järnvägar först efter uppnådd pensionsålder och sålunda skulle komma att kvarstå vid pensionsrätt enligt kassans stadgar, synes den honom enligt de statliga lönebestämmelserna tillkommande nettolönen icke böra minskas med i berörda stadgar föreskrivna pensionsavgifter.

5 §.

De i denna paragraf intagna bestämmelserna överensstämma i huvudsak med motsvarande bestämmelser i överenskommelserna med tidigare överlättna kassor.

Delaktighetsbeloppet i kassan har föreslagits skola bestämmas efter avlöningen enligt de närmast före den 1 juli 1947 gällande lönebestämmelserna. Det synes nämligen möjligt, att den ordinarie kontanta lönen, vilken delaktighetsbeloppet i allmänhet icke får understiga, kommer att före järnvägsövertagandet bringas upp till nivån för de nya statliga lönerna. Skulle pensionerna bestämmas efter sådana löner motsvarande delaktighetsbelopp skulle de, på grund av den stadgade relationen mellan pension och delaktighetsbelopp, bliva väsentligt högre än motsvarande statliga pensioner, ett missförhållande som komme att ytterligare accentueras genom den föreslagna garantien för fortsatt utbetalning av de tillfälliga bidragen.

Ehuru de pensioner, som skulle tillkomma i denna paragraf avsedda anställningshavare och deras efterlevande, komme att utgå av statsmedel, har dock någon omreglering av pensionerna enligt kungörelsen nr 657/1947 ansetts icke böra ske.

Då anställningshavarna skulle komma att åtnjuta statliga nettolöner och sålunda förutsatts bidra till pensioneringskostnaderna med visst årsbelopp, hava de synts böra vara befriade från att erlägga pensionsavgifter enligt kassans stadgar i den mån dessa avgifter icke överstiga sagda belopp.

Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening.

GDJ-kassan, vilken blivit registrerad enligt 1938 års lag om understödsföreningar, bildades den 1 januari 1938 för övertagande av den rörelse, som tidigare bedrivits av tvenne för personal vid GDJ avsedda kassor. Delägare i kassan äro de, som tillhörde densamma vid bildandet. Då andra personer ej kunna vinna inträde i kassan, är den ställd under avveckling. Kassans ändamål är att bereda pension åt delägarna och deras efterlevande. I fråga om delägare med rätt till pension från GDJ-stiftelsen utbetalar kassan dock endast pension till de efterlevande.

Vid 1946 års utgång utgjorde antalet delägare 588, antalet egenpensionärer 157 och antalet familjepensionärer 171. Kapitalbehållningen var vid samma tidpunkt bokförd till omkring 15 488 000 kronor. För fyra av kassan förvaltade donationsfonder utgjorde kapitalbehållningen sammanlagt omkring 176 000 kronor. Under år 1946 utgjorde i avjämnade belopp delägarnas avgifter 91 000 kronor, bolagets bidrag 118 000 kronor, ränteinkomsterna 719 000 kronor samt utbetalade pensioner 508 000 kronor.

En del äldre pensionstagare åtnjuta dem av bolaget tillförsäkrade fasta pensionstillägg. Samtliga pensionstagare hava därjämte under senare år från bolaget erhållit tillfälliga pensionsbidrag enligt i huvudsak samma grunder som tillämpats beträffande BJ-kassans pensionstagare. Kassan har omkring 25 tjänstepensionärer och omkring 85 änkepensionärer, vilkas pensioner understiga 1 800 respektive 1 200 kronor.

På föranstaltande av pensionsutredningen har verkställts en försäkringsteknisk utredning av kassans ställning den 30 juni 1946. Vid denna hava tillämpats i huvudsak samma beräkningsgrunder som i fråga om tidigare överlåtna kassor. Dessa grunder innefatta bland annat antagande av $3\frac{1}{2}$ procents räntefot.

Enligt utredningen uppgick värdet av pensionsförpliktelseerna till 14 322 000 kronor, värdet av kapitaltillgångarna till 15 813 000 kronor och värdet av framtida avgifter till 1 018 000 kronor. Ett överskott av (15 813 000 + 1 018 000 — 14 322 000 =) 2 509 000 kronor beräknades alltså föreligga. Det sålunda beräknade överskottet bör dock korrigeras med hänsyn till den ändring marknadsvärdet av de i kapitaltillgångarna ingående obligationerna sedermera undergått. Detta värde har nedgått med omkring 124 000 kronor, varför överskottet ej bör uppskattas till mer än 2 385 000 kronor. Detta överskott motsvarade 16,65 procent av pensionsförpliktelseerna.

Vid den tidpunkt utredningen avsåg gällde emellertid enligt kassans stadgar, att kassan hade att bestrida delägarnas avgifter till folkpensioneringen samt att avgiftspensionen från folkpensioneringen ingick som en del av egenpensionen från kassan. Numera hava emellertid stadgarna ändrats så att sambandet mellan egenpension och folkpension upphört. I anslutning därtill har egenpensionen höjts med belopp, motsvarande avgiftspension från folkpensioneringen. Pensionsförpliktelseernas värde har därigenom ökat, vilket medfört en minskning av överskottet med 412 000 kronor. Resterande överskott, 1 973 000 kronor, motsvarar 13,39 procent av de nya pensionsförpliktelseerna.

Av det ursprungliga överskottet, 2 385 000 kronor, belöpte, vid fördelning i förhållande till pensionsförpliktelsevärden, 1 671 000 kronor på egenpensionsförpliktelserna och 714 000 kronor på familjepensionsförpliktelserna. Av den på egenpensionsförpliktelserna belöpande delen hava genom förenämnda stadgeändring 412 000 kronor tagits i anspråk till förmån utslutande för egenpensionärerna. På dessa belöpa alltså numera allenast (1 671 000 — 412 000 =) 1 259 000 kronor, motsvarande 12,00 procent av pensionsförpliktelserna, under det att den på familjepensionsförpliktelserna belöpande delen av överskottet förblivit oförändrad och sålunda fortfarande motsvarar 16,65 procent av förpliktelserna.

Bortsett från bestämmelser rörande procentuell pensionsförhöjning på grundval av överskottet samt förvaltning av donationsfonderna överensstämma bestämmelserna i den föreslagna överenskommelsen med GDJ-kassan i huvudsak med motsvarande bestämmelser i förslaget till överenskommelse med BJ-kassan och synas därför icke behöva särskilt motiveras. I avseende å det av kassans representanter framställda önskemålet om retroaktiv tillämpning av pensionsregleringen får utredningen hänvisa till vad i det föregående anförts rörande motsvarande av BJ-kassans representanter framställda önskemål.

Vad överskottet beträffar framgår av det föregående, att vad av detsamma belöper på pensionstagarna förslår till förhöjning av de pensioner, som skulle komma att beräknas enligt kassans stadgar, med antingen omkring 13 procent å samtliga pensioner eller med 12 procent å egenpensioner och omkring 16 procent å familjepensioner. Med hänsyn till att egenpensionärerna tidigare tillgodoförts en del av det ursprungligen förefintliga överskottet, har utredningen föreslagit höjning enligt det senare alternativet. Utredningen har icke kunnat biträda av kassarepresentanterna framfört önskemål om 15 procents förhöjning å samtliga pensioner.

De av kassan förvaltade fyra donationsfonderna hava föreslagits skola, i likhet med vad som skett med en av en tidigare övertagen kassa förvaltd donationsfond, för förvaltning överlämnas till statsbanepersonalens pensions- och understödsfond, vilken enligt vad pensionsutredningen under hand inhämtat kan antagas vara villig åtaga sig uppdraget.

Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning, stiftelse.

GDJ-stiftelsen bildades under år 1945 i samband med upplösning av Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning och övertog därvid pensionsinrättningens tillgångar och förpliktelser. Förpliktelserna avsågo egenpension till f. d. befattningshavare i Gävle—Dala järnvägars tjänst, anställda före år 1899. Stiftelsen är sålunda ställd under avveckling. Utöver den garanti järnvägsbolaget ställt för de i stiftelsens stadgar angivna pensionsbeloppen har bolaget åtagit sig att under de år, då räntevkastningen av stiftelsens tillgångar understiger fem procent, till stiftelsen inbetala ett belopp, som jämte räntorna motsvarar en genomsnittlig årlig avkastning efter fem procent. Bolaget har vidare till pensionstagarna utbetalat fasta pensionstillägg och tillfälliga bidrag enligt samma grunder, som tillämpats i fråga om pensionsstagare från GDJ-kassan.

Vid 1946 års utgång var antalet pensionstagare 86. Stiftelsens tillgångar voro vid samma tid bokförda till omkring 1 085 000 kronor, dess skulder till omkring 208 000 kronor och pensionsfonden sålunda till skillnadsbeloppet eller omkring 877 000 kronor. Under år 1946 uppgingo räntorna till 40 000 kronor, bolagets tillskott till 9 000 kronor samt utbetalade pensioner till 157 000 kronor, allt i avjämnade belopp.

En väsentlig del av stiftelsens tillgångar utgöres av GDJ- och SDJ-aktier, vilka bokförts till jämförelsevis låga värden. Vid en bedömning av stiftelsens ekonomiska ställning synes man emellertid böra räkna med aktievärden, motsvarande de belopp stiftelsen enligt överenskommelserna om statsförvärv av ifrågavarande aktier haft att utfå, d. v. s. 318 respektive 288 kronor per aktie. Detta innebär en uppräknig av tillgångarna med omkring 477 000 kronor. Då de bokförda värdena å stiftelsens övriga tillgångar i stort sett motsvara dagsvärdena, synas tillgångarna kunna uppskattas till $(1\,085\,000 + 477\,000 =)$ 1 562 000 kronor. Stiftelsen kan sålunda antagas disponera över en pensionsfond, uppgående till $(1\,562\,000 - 208\,000 =)$ 1 354 000 kronor.

Vid beräkning av värdet av förpliktelseerna synes avseende ej böra fästas vid järnvägsbolagets garanti rörande avkastningen. Denna garanti torde nämligen avse det bokförda värdet och ej det omkring 44 procent högre verkliga värdet, d. v. s. den garanterade ränteavkastningen motsvarar allenast omkring $3\frac{1}{2}$ procent av sistnämnda värde. Förpliktelseerna synas därför skäligen böra värderas med tillämpning av samma räntefot, som tillämpats i fråga om tidigare övertagna järnvägspensionskassor, eller en räntefot av $3\frac{1}{2}$ procent.

Enligt på nyssnämnda räntefot grundad försäkringsteknisk beräkning av pensionsförpliktelseerna vid 1946 års utgång uppgick dessas värde till omkring 966 000 kronor. Enär de då gällande pensionsbeloppen genom därefter vidtagen stadgeändring höjts med belopp, motsvarande pensionstagarna tillkommande avgiftspensioner från folkpensioneringen, bör hänsyn tagas till därav föranledd ökning av pensionsförpliktelseerna. Då kostnaderna för denna ökning beräknats utgöra 42 000 kronor, bör man sålunda räkna med ett värde å pensionsförpliktelseerna av $(966\,000 + 42\,000 =)$ 1 008 000 kronor.

Enligt nu angivna beräkningar föreligger alltså ett överskott av $(1\,354\,000 - 1\,008\,000 =)$ 346 000 kronor, motsvarande omkring 34,3 procent av pensionsförpliktelseerna.

De i förslaget till överenskommelsen med stiftelsens styrelse intagna bestämmelserna avse huvudsakligen reglering av pensionsförmånerna efter järnvägsövertagandet.

Sålunda har förutsatts att stiftelsepensionerna på grund av det beräknade överskottet skola förhöjas med 30 procent. Sagda överskott förslår visserligen teoretiskt till täckande av kostnaderna för en pensionsförhöjning med omkring 34 procent. Med hänsyn till den betydande automatiska ökning av de statliga tilläggsförmånerna, som skulle föranledas av en pensionsförhöjning av den storlek, varom här är fråga, har emellertid den procentuella pensionsförhöjningen föreslagits skola begränsas till 30 procent. I detta sammanhang må erinras om att enligt medgivande av järnvägsstyrelsen å stiftelsepensionerna för år 1947 utgått pensionstillägg med 20 procent.

I överensstämmelse med vad som skett i fråga om BJ- och GDJ-kassornas pensionstagare hava vidare i överenskommelsen intagits bestämmelser om pensionsökningar, motsvarande av järnvägsförvaltningen tidigare utbetalade fasta pensionstillägg, samt om tillämpning av bestämmelserna i kungörelsen nr 500/1945 angående tillägg till särskilt låga pensioner, i kungörelsen nr 520/1946 angående dyrtidshjälp och i kungörelsen nr 657/1947 angående omreglering av vissa pensioner.

Enär pensionsförmånerna enligt överenskommelsen i varje fall skulle överstiga de förmåner — av järnvägsförvaltningen för år 1946 utbetalade

tillfälliga bidrag däri inbegripna — pensionstagarna före järnvägsövertagandet haft att påräkna, erfordras icke någon bestämmelse om garanti för att pensionstagarna genom överenskommelsen ej skola lida minskning i sina förmåner.

Sammanfattning.

I överensstämmelse med vad i det föregående anförts har pensionsutredningen föreslagit,

att överenskommelse träffas med BJ- och GDJ-kassorna samt styrelsen för GDJ-stiftelsen i huvudsaklig överensstämmelse med de i bil. A—C intagna förslagen;

att föreskrift meddelas om att dyrtidshjälp enligt kungörelsen nr 520/1946 skall beräknas jämväl å pension eller därmed jämförligt understöd, som avser tiden efter utgången av budgetåret 1946/47;

att bestämmelsen i 2 § 2 punkten kungörelsen nr 500/1945 ändras så att densamma blir gällande allenast där ej annat avtalas;

att 7 § kungörelsen nr 500/1945 kompletteras med särskilda bestämmelser, avseende BJ- och GDJ-kassorna samt GDJ-stiftelsen; samt

att bland de i 2 § kungörelsen nr 657/1947 upptagna pensioner, beträffande vilka utbyte mot omreglerad pension icke skall ske, upptages tjänste- eller familjepension, som på grund av bestämmelserna i 1 § tredje stycket kungörelsen nr 500/1945 beräknats med tillämpning av stadgarna för till staten överlåten pensionsinrättning.

Vidare har pensionsutredningen föreslagit, att i överenskommelserna angående statens övertagande av Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar föreskrifter intagas om

att, därest för tid, då rörligt tillägg med lägst sex procent utgår å pension enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, det sammanlagda beloppet för år räknat av de förmåner, vilka på grund av anställning vid någon av de av GDG förvaltade järnvägarna enligt eljest gällande bestämmelser tillkomma pensionstagare med pension, beräknad enligt stadgarna för enskild pensionskassa eller beviljad av den enskilda järnvägsförvaltningen, understiger årsbeloppet av de sammanlagda förmåner — av vederbörande järnvägsförvaltning utbetalade tillägg däri inräknade — pensionstagaren vid tillämpning av de år 1946 gällande pensioneringsgrunderna skulle åtnjutit, förstnämnda förmåner skola ökas med skillnadsbeloppet;

att tjänsteman, vilken berättigats att utöver avlöning enligt den lönegrad, vartill den av honom innehavda befattningen hör, erhålla personligt lönetillägg med sådant belopp, att de sammanlagda löneförmånerna minst motsvara avlöningen i slutlöneklassen i en lönegrad, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för förstnämnda lönegrad, skall i fråga om tjänste- och familjepensionsunderlag hänföras till den lönegrad, som för honom i överenskommelsen särskilt angives; samt

att anställningshavare i förekommande fall skall äga komma i åtnjutande av fyllnadspension, som i 6 § 2 punkten kungörelsen nr 500/1945 sägs.

Yttrandena.

Över järnvägs pensionsutredningens förslag ha yttranden avgivits av pensionsstyrelsen, järnvägsstyrelsen, statskontoret samt styrelserna för Bergslagens järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa (BJ-kassan) och för Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa (GDJ-kassan), varjämte fullmäktige för förstnämnda kassa till Kungl. Maj:t inkommit med en skrift i ärendet.

Pensionsstyrelsen har i sitt yttrande framlagt förslag till vissa ändringar i stadgarna för nyssberörda båda kassor, vilka ändringar vore erforderliga i och för statsövertagandet.

Järnvägsstyrelsen har anfört, att styrelsen i likhet med järnvägs pensionsutredningen funne det läge, som skulle inträda för den händelse överenskommer nu icke träffades angående statsövertagande av kassorna, innebära sådana nackdelar, att skäl föreläge träffa uppgörelser i enlighet med pensionsutredningens förslag, varemot järnvägsstyrelsen icke ansåge motiverat, att staten för vinnande av dylika uppgörelser skulle på någon punkt tillmötesgå de utanför dessa förslags ram fallande önskemål, som framförts av kassarepresentanterna. Järnvägsstyrelsen har härvid särskilt bemött den motivering, som representanterna för BJ-kassan anfört såsom stöd för yrkandet om 10 procents förhöjning av kassapensionerna, samt uttalat, att styrelsens uppfattning i fråga om detta yrkande liksom beträffande övriga av kassarepresentanterna framförda önskemål i sak helt sammanfölla med den uppfattning, åt vilken järnvägs pensionsutredningen givit uttryck, nämligen att kassarepresentanternas argumentering till ingen del kunde anses bärande.

Statskontoret har anfört, att ämbetsverket för sin del icke kunde tillstyrka, att den betydande pensionsförbättring, som förmånerna av dyrtidshjälp och pensionsförhöjning enligt omregleringskungörelsen nr 657/1947 innebure, schablonmässigt ifrågakomme beträffande enskilda pensionskassor, vilka framdeles övertoges av staten. Enligt ämbetsverkets mening borde den föreslagna förbättringen av kassapensionerna göras beroende av om efter särskild undersökning skulle visa sig att förbättringen vore motiverad med hänsyn till den allmänna pensionsnivån. Beträffande sådan befattningshavare vid ifrågavarande järnvägar, som vid uppförandet på aktiv stat hos statens järnvägar kan komma att tillförsäkras särskilt personligt lönetillägg och för vilken enligt järnvägs pensionsutredningens förslag i överenskommelse om järnvägsförvärvet skall angivas den särskilda högre lönegrad, till vilken befattningshavaren skall hänföras i pensionshänseende, har statskontoret ifrågasatt, om tillräckliga skäl finnes att låta lönetillägget öva inflytande på ställningen i pensionshänseende i vidare mån än att befattningshavaren erhöle garanti mot minskning av honom vid övergången tillförsäkrad kassapension. Därest emellertid lönetillägget skulle anses höra i vidare mån tillmätas betydelse i fråga om pensionsavvägningen ville statskontoret dock

förorda sådan begränsning av lönetilläggets pensionsförhöjande inverkan, att befattningshavaren i pensionshänseende högst hänfördes till den lönegrad, som med två lönegrader överstege den som gällde för den innehavda befattningen vid statens järnvägar.

I övrigt har statskontoret icke funnit anledning till erinran mot järnvägs-pensionsutredningens förslag. Ämbetsverket har sålunda avstyrkt tillmötesgående av de av kassarepresentanterna framförda önskemålen.

Styrelsen för BJ-kassan har i sitt yttrande allenast uttalat, att järnvägs-pensionsutredningens förslag syntes vara upprättat efter samma villkor som de, vilka fastställts för personal tillhörande tidigare övertagna kassar.

Styrelsen för GDJ-kassan har i avgivet yttrande, i vilket kassans fullmäktige instämt, uttalat sin fulla anslutning till förslaget om statens övertagande av kassans rörelse och därvid hemställt om tillmötesgående, så vitt möjligt, av de av kassans representanter hos järnvägs-pensionsutredningen framförda önskemålen i fråga om tidpunkten för statens övertagande av kassan och storleken av den förhöjning å kassapensionerna, som borde utgå på grund av förefintligt överskott. I sistnämnda hänseende har kassastyrelsen erinrat att järnvägs-pensionsutredningen ansett överskottet räcka till förhöjning antingen med omkring 13 procent å samtliga pensioner eller med 12 procent å egenpensioner och 16,65 procent å familjepensioner samt att utredningen — i anslutning till sistnämnda alternativ — för egen del förordat förhöjning å egenpensionerna med 12 procent och å familjepensionerna med 16 procent (avjämnat nedåt från 16,65). Under framhållande att det av järnvägs-pensionsutredningen beräknade överskottet rätteligen borde ökas med en i bokslutet dittills icke medtagen post å 105 000 kronor, motsvarande vid årsskiftet 1946/47 upplupna, ej förfallna räntor å obligationer, har kassastyrelsen anhållit, att den ifrågavarande förhöjningen måtte i enlighet med kassarepresentanternas hemställan bestämmas till 15 procent i avseende å såväl egen- som familjepensioner. Därest likväl en differentiering ansåges böra ske mellan egen- och familjepensioner, borde i allt fall hela överskottet, utjämnat till halv procent, böra utan nedprutning fördelas å de två slagen pension.

I en senare inkommen skrift har kassastyrelsens ordförande till stöd för nyssberörda hemställan om enhetlig förhöjning av kassapensionerna med 15 procent översänt värderingsinstrument, enligt vilka vissa av kassan ägda och i de beräknade tillgångarna med 175 000 kronor ingående fastigheter värderats till 310 000 kronor.

Fullmäktige för delägarna i BJ-kassan hava i sin förut omförmälda, till Kungl. Maj:t ingivna skrift — under uttalande av sin anslutning till förslaget att kassans rörelse skall övertagas av staten — hemställt om hän-synstagande i möjligaste mål till de av kassarepresentanterna framförda synpunkterna.

Departementschefen.

Pensioneringen för nu ifrågavarande personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till företagens förstatligande synes mig böra ordnas i huvudsaklig överensstämmelse med järnvägs-pensionsutredningens i det föregående angivna riktlinjer, och tillåter jag mig beträffande erforderliga pensionsregleringsåtgärder hänvisa till den av pensionsutredningen därutinnan lämnade, förut återgivna redogörelsen.

Såsom pensionsutredningen meddelat ha representanterna för Bergslagernas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa (BJ-kassan) samt Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa (GDJ-kassan) icke varit villiga att underteckna de av utredningen uppgjorda, vid dess utlåtande fogade förslagen till överenskommelser om statens övertagande av kassorna, enär vissa av kassarepresentanterna framförda önskemål icke blivit beaktade.

Beträffande BJ-kassan åsyftas genom sålunda uttalade önskemål *dels* att statsövertagandet av kassan, som av järnvägs-pensionsutredningen förutsatts skola äga rum den 1 juli 1948, skulle beräknas hava skett vid tidpunkten för statens förvärv av aktierna i järnvägsbolagen i fråga eller den 1 juli 1947, vilket skulle innebära fördelar i pensionshänseende för anställningshavare, avgångna före den 1 juli 1948, *dels* att på grund av överskott å kassans rörelse förhöjning med 10 procent måtte medgivas av pensioner, utgående enligt kassabestämmelserna, *dels ock* att av järnvägsförvaltningen under senare år beslutade särskilda pensionsförhöjningar måtte utan viss av järnvägs-pensionsutredningen vidtagen begränsning inräknas i de pensionsförmåner, delägarna i kassan skulle anses tillförsäkrade före kassaöverlåtelsen. För egen del finner jag i likhet med järnvägsstyrelsen och statskontoret intet av berörda önskemål böra vinna beaktande. Vad särskilt hemställan om 10 procents pensionsförhöjning beträffar vill jag framhålla, att överskottet å kassans rörelse, även välvilligt beräknat, icke är av sådan storlek, att det kan utgöra grund för ifrågasatt förhöjning. Tillika är att märka, att pensionerna i BJ-kassan äro icke oväsentligt högre än i vissa tidigare av staten övertagna kassor, beträffande vilka trots avsaknaden av tillräckligt överskott medgivits 10 procents förhöjning på grund av att pensionerna från kassorna genomgående varit jämförelsevis låga, och att sålunda icke heller ur sist angivna synpunkt skäl synas föreligga att medgiva särskild pensionsförhöjning.

Vad GDJ-kassan beträffar avse kassarepresentanternas önskemål *dels* fastställande av tidpunkten för statsövertagandet av kassan till den 1 juli 1947 eller samma tidpunkt som i fråga om BJ-kassan föreslagits av representanterna för denna kassa, *dels ock* bestämmande av den på kassans överskottsmedel grundade förhöjningen av kassapensionerna till en för egen- och familjepensioner gemensam procentsats av 15 procent. Förstnämnda önskemål synes mig — liksom motsvarande hemställan i avseende å BJ-

kassan — icke böra vinna beaktande. Vad däremot angår beräkningen av den nyss avsedda pensionsförhöjningen anser jag mig på grundval av nu föreliggande utredning rörande kassans ekonomiska ställning kunna biträda kassarepresentanternas, av kassans styrelse och fullmäktige understödda framställning i denna del. Det av järnvägspensionsutredningen beräknade överskottsbelopp, som ligger till grund för utredningens avvägning av pensionsförhöjningen, synes nämligen böra höjas dels med det i kassastyrelsens yttrande omförmälda beloppet, 105 000 kronor, dels ock med ett belopp av närmare 100 000 kronor, utgörande ränta å överskottsmedlen under tiden 1 januari 1947—30 juni 1948. Med hänsyn härtill och med beaktande i någon mån jämväl av det förhållandet att verkliga värdet av de fastigheter, som avses i den förut omförmälda, av kassastyrelsens ordförande ingivna skriften, synes icke oväsentligt överstiga det bokförda värde av fastigheterna, vilket tagits till utgångspunkt vid järnvägspensionsutredningens beräkning av kassans överskott, torde överskottsmedlen få anses täcka en sådan förhöjning, varom från kassans sida gjorts framställning.

De av statskontoret i dess yttrande gjorda erinringarna i anledning av järnvägspensionsutredningens förslag synas mig icke böra föranleda frångående av detta förslag. Vad förmånen av dyrtidshjälp och omreglering enligt kungörelsen nr 657/1947 beträffar vill jag framhålla å ena sidan, att dylik förmån tillgodokommer pensionärer i tidigare övertagna järnvägspensionskassor, samt å andra sidan, att genom förmånen pensionen icke får komma att överstiga de sammanlagda förmåner, som vid samma tidpunkt tillkomma motsvarande pensionärer från statens järnvägar. I fråga om statskontorets erinran beträffande ställningen i pensionshänseende för sådan befattningshavare hos enskild järnväg, som vid uppförandet på aktiv stat hos statens järnvägar kan komma att tillförsäkras personligt lönetillägg, torde av ämbetsverket åsyftad begränsning av lönetilläggets pensionsförhöjande inverkan kunna — i fall då sådan begränsning finnes påkallad — ernås genom den av järnvägspensionsutredningen ifrågasatta ändringen av bestämmelsen i 2 § 2 punkten kungörelsen nr 500/1945. Genom denna ändring, vilken av mig tillstyrkes, möjliggöres nämligen tjänstepensionsunderlagets bestämmande till lägre belopp än som motsvarar de faktiska löneförmånerna.

Självfallet bör man kunna utgå ifrån att efter de beräkningar av kassornas ekonomiska ställning, som legat till grund för förhandlingarna om kassornas övertagande — dessa beräkningar ha skett per den 31 december 1946 — kassornas medel icke disponerats för andra utgifter än sådana som kunna anses ingå i ett normalt fortsättande av rörelsen, härunder inbegripna skäligen utgifter i samband med överlåtelsen. Vad särskilt angår sådana ersättningar för arbete eller uppdrag, som under ifrågavarande tid förekommit utom ramen för kassornas ordinarie förvaltningsutgifter, bör det ankomma på kassorna att lämna särskild uppgift därom, innan slutlig överenskommelse träffas. Under tiden mellan överenskommelsens ingående och ikraftträdande förekommande frågor om dylika ersättningar synas böra underställas Kungl. Maj:ts prövning.

För genomförande av de i det föregående föreslagna åtgärderna torde Kungl. Maj:t böra utverka riksdagens bemyndigande att träffa överenskommelser med pensionskassorna samt meddela de bestämmelser och vidtaga de åtgärder i övrigt, som må erfordras för ändamålet. Liksom i tidigare fall, då fråga varit om regleringen av pensioneringen för personal vid statsövertagna järnvägar, torde bemyndigandet få förutsättas innefatta en jämförelsevis vidsträckt fullmakt beträffande erforderliga anordningar av olika slag.

Under återopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen bemyndiga Kungl. Maj:t att

dels i huvudsaklig överensstämmelse med vad i det föregående förordats träffa överenskommelser om statens övertagande av Bergslagernas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening, Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening, och Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning, stiftelse;

dels ock meddela de bestämmelser och vidtaga de åtgärder i övrigt, som finnas erforderliga för reglering, enligt i det föregående angivna grunder, av tjänste- och familjepensioneringen för personal vid Bergslagernas och därmed samförvaltade järnvägar i anslutning till järnvägarnas förstatligande.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Ivar Löfqvist.

Förslag
till
överenskommelse mellan staten och Bergslagernas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening.

Mellan svenska staten och Bergslagernas järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening, här nedan kallad kassan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

1 §.

Från och med den 1 juli 1948 övertager staten — i den mån ej annat följer av vad nedan i denna överenskommelse sägs — kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt kassans vid övertagandet gällande stadgar eller på annan grund. Bestämmelserna i §§ 2 och 14—26 av stadgarna skola dock icke äga tillämpning efter övertagandet.

I samband härmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans styrelse eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

Vad enligt de före övertagandet av kassan gällande bestämmelserna gäller för kassan eller Bergslagernas järnvägsaktiebolag, här nedan kallat bolaget, skall hava avseende å staten, och skall kungl. järnvägsstyrelsen fullgöra vad enligt bestämmelserna ankommer på kassans styrelse eller styrelsen för bolaget.

2 §.

Delägare i kassan, vilken i samband med statens övertagande av bolagets järnvägar eller ock jämlikt § 1 mom. 1 tredje stycket kassans stadgar dessförinnan övergått i statens järnvägars tjänst och där innehar anställning, som avses i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, skall, utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, vara underkastad, i stället för bestämmelserna i kassans stadgar, bestämmelserna i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen eller, vad beträffar arbetare, bestämmelserna i 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, dock med iakttagande av vad nedan i 3 § föreskrives. Såsom förutsättning härför skall emellertid gälla, att delägaren ej före den tidpunkt, då han först erhöll anställning av nyss angivna art, uppnått den levnadsålder, vid vilken pensionsåldern jämlikt föreskrifterna i 3 § 2 punkten första stycket här nedan skolat vid vederbörande tjänstepensionsreglementes tillämpning inträda, samt, vad angår den, som innehar i 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare avsedd anställning, att andra för reglementets tillämpning stadgade förutsättningar än den, som avser viss högsta levnadsålder, föreligga.

3 §.

Vid tillämpning av de i 2 § denna överenskommelse angivna tjänste- och familjepensionsreglementena å anställningshavare, som i sagda § avses, skola följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse:

1. Därest tjänsteman berättigats att utöver avlöning enligt den lönegrad, vartill den av honom innehavda befattningen hör, erhålla personligt löne-tillägg med sådant belopp, att de sammanlagda löneförmånerna minst motsvara avlöningen i slutlöneklassen i en lönegrad, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för förstnämnda lönegrad, skall tjänstemannen i fråga om tjänste- och familjepensionsunderlag hänföras till den lönegrad, som för honom i överenskommelsen om järnvägarnas övertagande av staten särskilt anges.

2. Pensionsåldern skall inträda, då rätt till pension, motsvarande ålderspension enligt vederbörande tjänstepensionsreglemente, skulle inträtt vid tillämpning av kassans stadgar, dock senast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren fyller 63 år, eller den senare tidpunkt, då tre år förflutit efter det tjänstepensionsreglementet erhöll tillämpning å anställningshavaren. Pensionsåldern skall likväl icke i något fall inträda tidigare än som skolat ske vid tillämpning av bestämmelserna i vederbörande tjänstepensionsreglemente.

Bestämmelserna i första stycket skola icke tillämpas för det fall, att tjänsteman vid den tidpunkt, då 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente blivit å honom tillämpligt eller senare vinner befordran, som medför att högre tjänstepensionsunderlag blir för honom gällande än som skulle hava varit tillämpligt, därest befordringen ej skett och hänsyn ej tagits till föreskriften i 1 punkten här ovan, och ej heller för det fall att tjänsteman, omedelbart innan 1947 års tjänstepensionsreglemente blivit å honom tillämpligt, varit underkastad 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare.

Anställningshavare, för vilken pensionsåldern enligt bestämmelserna i första stycket inträder senare än som följer av bestämmelserna i vederbörande tjänstepensionsreglemente, skall vara pliktig underkasta sig framdeles meddelad föreskrift om tillämpning av sistnämnda bestämmelser, dock med den begränsningen, att pensionsåldern därvid, i den mån den för anställningshavaren tidigare gällande pensionsåldern därigenom ej överskrides, skall inträda först då tre år förflutit efter det sådan föreskrift trätt i kraft.

3. För bestämmande av tjänste- eller familjepensions grundbelopp eller av tjänste- eller familjelivräntas belopp må såsom tjänstår tillgodoräknas, utöver vad som följer av vederbörande tjänste- respektive familjepensionsreglementes bestämmelser,

a) tid, för vilken anställningshavaren erlagt pensionsavgift enligt stadgarna för enskild pensionsinrättning, som överlätits till staten, sådan tid likväl undantagen, för vilken återbetalning av erlagda avgifter ägt rum, samt

b) två tredjedelar av tid, som anställningshavaren icke äger tillgodoräkna jämlikt a) men varunder han efter fyllda 18 år och innan vederbörande tjänstepensionsreglemente blev å honom tillämpligt innehaft anställning av stadigvarande natur antingen vid enskilt företag, som varit anslutet till enskild pensionsinrättning, vilken överlätits till staten eller vid trafikföretag, samt ägts av nyssnämnt företag.

4. Vid tillämpning av stadgandet i 14 § 1 mom. andra stycket 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente skall tjänsteman anses hava innehaft med tjänstepensionsrätt förenad anställning under tid, som han äger tillgodoräkna såsom tjänstår enligt 3 punkten första stycket a) här ovan, skolande

det ankomma på kungl. järnvägsstyrelsen att i förekommande fall fastställa det tjänstepensionsunderlag, som under sådan tid skall anses hava varit gällande för honom.

5. Vid tillämpning av stadgandena i 24 § 1 mom. andra stycket a) 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, 1 § 1 mom. första stycket c) 1947 års allmänna familjepensionsreglemente och 1 § 1 mom. andra stycket d) 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare skall med anställning, som i nämnda författningsrum avses, likställas sådan anställning, för vilken tjänstårsberäkning må ske enligt 3 punkten första stycket a) här ovan.

6. Vad i 6 § 1 mom. första stycket c) 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare stadgas om att såsom förutsättning för rätt till sjukpension skall gälla, att arbetaren under viss tid skall hava varit underkastad reglementet eller andra tjänstepensionsbestämmelser eller innehaft anställning i statens tjänst, skall icke äga tillämpning för det fall arbetaren blivit för framtiden oförmögen att på tillfredsställande sätt utföra honom åliggande arbete på grund av i arbetet ådragen sjukdom.

Vid tillämpning i annat fall av stadgandet i 6 § 1 mom. första stycket c) 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare skall arbetaren anses hava varit underkastad reglementet under tid, för vilken tjänstårsberäkning må ske enligt 3 punkten första stycket a) här ovan.

7. Vid tillämpning av stadgandena i 17 § 1 mom. andra stycket a) 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare och 1 § 1 mom. första stycket c) 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare skall med tid, varunder arbetare varit underkastad förstnämnda reglemente likställas tid, som han äger tillgodoräkna såsom tjänstår enligt 3 punkten första stycket a) här ovan.

8. Familjepensionstalet för familjepension skall lägst motsvara det familjepensionsunderlag, som blev för anställningshavaren gällande vid den tidpunkt, då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse blevo å honom tillämpliga.

4 §.

I andra fall än då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse bliva tillämpliga skola beträffande den, vilken är eller varit delägare i kassan, ävensom beträffande sådan delägars efterlevande i pensionshänseende, såvitt angår rättigheter och skyldigheter, bestämmelserna i de för kassan vid övertagandet gällande stadgarna i tillämpliga delar alltjämt gälla.

Därvid skola likväl, utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse:

1. Med tillämpning av kassans stadgar beräknad pension skall i förekommande fall ökas med

a) fasta pensionstillägg, som bolagets styrelse må hava utfäst sig att utbetala till pensionstagare, samt

b) särskilda tillägg enligt i 7 § av kungl. kungörelsen nr 500/1945 angående reglering av pensionsförhållandena för vissa anställningshavare och pensionärer vid statens järnvägar m. fl. under H angivna grunder.

2. Har delägare övergått i statens järnvägars tjänst, skola tilläggsförmåner enligt i 9 respektive 10 § kungl. kungörelsen nr 500/1945 angivna förutsättningar och grunder utgå å honom och hans efterlevande enligt 1 punkten tillkommande förmåner.

3. I andra fall än i 2 punkten sägs skall dyrtidshjälp enligt i kungl. kungörelsen nr 520/1946 angivna förutsättningar och grunder utgå å vederbörande enligt 1 punkten tillkommande förmåner.

4. De enligt bestämmelserna i 2 och 3 punkterna beräknade sammanlagda förmånerna skola utbytas mot omreglerade pensioner enligt kungl. kungörelsen nr 657/1947.

5. Därest för tid, då rörligt tillägg med lägst sex procent utgår å pension enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, beloppet för år räknat av pensionstagare enligt 4 punkten tillkommande förmåner understiger årsbeloppet av de förmåner — tillfälliga bidrag från bolaget däri inräknade — pensionstagaren vid tillämpning av de år 1946 gällande pensioneringsgrunderna sammanlagt skulle åtnjutit, skola förstnämnda förmåner ökas med skillnadsbeloppet.

Från tillämpning av föreskriften i nästföregående stycke äro dock undantagna *dels* delägare, vilken efter övergång i statens järnvägars tjänst kvarstått som delägare jämlikt § 1 mom. 1 tredje stycket kassans stadgar, *dels* delägare, vilken icke övergått i statens järnvägars tjänst men avgått ur bolagets tjänst utan att enligt kassans stadgar äga rätt till genast börjande delägarpension, *dels* delägare, som efter den 30 juni 1947 avgått från sin befattning på grund av densammes indragning, *dels* ock efterlevande till delägare, som nu sagts.

6. Delägare, vilken innehar anställning, som avses i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, skall vara befriad från att erlagga avgifter enligt kassans stadgar.

5 §.

1. Vill anställningshavare, beträffande vilken i 2 § av denna överenskommelse angivna förutsättningar för tillämpning av 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare föreligga, att kassans stadgar skola äga tillämpning å honom och gör anställningshavaren anmälan därom till kungl. järnvägsstyrelsen före den 1 oktober 1948 eller, för det fall han först erhållit i nämnda paragraf avsedd anställning efter den 1 juli 1948, inom tre månader efter anställningens erhållande, skall anställningshavaren icke bliva underkastad vederbörande tjänstepensionsreglemente utan skola beträffande honom och hans efterlevande de närmast före statens övertagande av kassan för denna gällande stadgar i tillämpliga delar alltjämt gälla.

Därvid skola likväl följande särskilda bestämmelser lända till efter rättelse:

a) Delaktighetsbeloppet skall anses utgöra det delaktighetsbelopp, som skulle varit för anställningshavaren gällande, därest kassan icke övertagits av staten och anställningshavaren med åtnjutande av avlöning enligt vid bolaget den 30 juni 1947 gällande lönebestämmelser kvarstått i tjänst hos bolaget, ankommande det på kungl. järnvägsstyrelsen att efter anställningshavarens befordran till högre tjänst vid statens järnvägar fastställa höjningarna av delaktighetsbeloppet till belopp, som vid tillämpning av nämnda lönebestämmelser skulle hava gällt för närmast motsvarande tjänst vid bolagets järnvägar.

b) I fråga om anställningshavarens skyldighet att avgå från tjänsten skola de bestämmelser lända till efter rättelse, vilka enligt vederbörande tjänstepensionsreglemente i sådant hänseende gälla beträffande innehavare av anställningen. Pensionsåldern skall dock anses inträda tidigast vid den levnadsålder, då rätt till pension på grund av uppnådd viss ålder enligt § 3 kassans stadgar inträder eller skulle inträtt för anställningshavaren.

c) För tid, då rörligt tillägg med lägst sex procent utgår å pension enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, skall å den enligt kassans stadgar beräknade pensionen utgå tillägg, motsvarande av bolaget för år 1946 utbetalade tillfälliga bidrag.

d) Kungl. kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 657) angående omreglering av tjänste- och familjepension m. m. skall icke äga tillämpning.

e) Anställningshavare skall vara befriad från att erlægga avgifter enligt kassans stadgar i den mån dessa avgifter för år räknat icke överstiga den årliga pensionsavgift, som han enligt uppgjord bruttolönetabell skulle förutsatts hava erlagt, därest vederbörande tjänstepensionsreglemente varit å honom tillämpligt och bestämmelsen i 3 § 1 punkten icke varit gällande.

2. Inträder beträffande anställningshavare, för vilken 1 punkten här ovan är gällande, till följd av befordran eller eljest sådant förhållande, att han, därest han varit underkastad vederbörande tjänstepensionsreglemente, skulle erhållit förhöjning av tjänstepensionsunderlaget, skall 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente respektive 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare därmed bliva å anställningshavaren tillämpligt, därest han inom tre månader efter det berörda förhållande inträffat till kungl. järnvägsstyrelsen gör framställning därom. Ändock att vederbörande tjänstepensionsreglemente till följd av i 1 punkten här ovan avsedd anmälan icke vunnit tillämpning å anställningshavaren under dennes tjänstetid, må tjänstepension utgå enligt bestämmelserna i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente respektive 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare samt familjepension utgå enligt bestämmelserna i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente respektive 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare, dock under förutsättning, att framställning därom gjorts till kungl. järnvägsstyrelsen inom tre månader efter det rätt att komma i ånjutande av pension inträtt för anställningshavaren respektive för hans efterlevande samt att sammanlagda beloppet för år räknat av de avgifter, som enligt kassans stadgar vid avgången respektive frånfället skulle ålegat anställningshavaren, icke understigit den i 1 punkten andra stycket e) omförmälda årliga pensionsavgiften.

6 §.

Kassan överlåter vid statens övertagande av densamma samtliga tillgångar till svenska staten.

7 §.

Beträffande redovisning för kassans förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit behörigen granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av kassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Kungl. järnvägsstyrelsen svarar för alla kostnader, som från och med dagen för övertagandet räknat äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

Bilaga B.

F ö r s l a g

till

överenskommelse mellan staten och Gävle-Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening.

Mellan svenska staten och Gävle—Dala järnvägars pensions- samt änke- och pupillkassa, understödsförening, här nedan kallad kassan, har denna dag överenskommelse träffats om statens övertagande av kassans rörelse på villkor, som här nedan angivas.

1 §.

Från och med den 1 juli 1948 övertager staten — i den mån ej annat följer av vad nedan i denna överenskommelse sägs — kassans alla rättigheter och förpliktelser jämlikt kassans vid övertagandet gällande stadgar eller på annan grund. Bestämmelserna i §§ 3, 4, 9 och 17—29 av stadgarna skola dock icke äga tillämpning efter övertagandet.

I samband härmed förbinder sig staten att svara för alla rättsanspråk, som i anledning av denna överenskommelse eller eljest på grund av kassans överlåtelse till staten må kunna riktas mot kassans styrelse eller någon kassans tjänsteman, ävensom för alla kostnader, som kunna uppstå för ledamot av styrelsen eller någon kassans tjänsteman på grund av sådana anspråk eller anspråk, vilka eljest avse kassans förpliktelser.

Vad enligt de före övertagandet av kassan gällande bestämmelserna gäller för kassan eller Gävle—Dala järnvägsaktiebolag, här nedan kallat bolaget, skall hava avseende å staten, och skall kungl. järnvägsstyrelsen fullgöra vad enligt bestämmelserna ankommer på kassans styrelse eller styrelsen för bolaget.

2 §.

Delägare i kassan, vilken i samband med statens övertagande av bolagets järnvägar övergått i statens järnvägars tjänst och där innehar anställning, som avses i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, skall, utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, vara underkastad, i stället för bestämmelserna i kassans stadgar, bestämmelserna i 1947 års allmänna tjänste- och familjepensionsreglementen eller, vad beträffar arbetare, bestämmelserna i 1947 års tjänste- och familjepensionsreglementen för arbetare, dock med iakttagande av vad nedan i 3 § föreskrives. Såsom förutsättning härför skall emellertid gälla, att delägaren ej före den tidpunkt, då han först erhöll anställning av nyss angivna art, uppnått den levnadsålder, vid vilken pensionsåldern jämlikt föreskrifterna i 3 § 2 punkten första stycket här nedan skolat vid vederbörande tjänstepensionsreglementes tillämpning inträda, samt, vad angår den, som innehar i 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare avsedd anställning, att andra för reglementets tillämpning stadgade förutsättningar än den, som avser viss högsta levnadsålder, föreligga.

3 §.

Vid tillämpning av de i 2 § denna överenskommelse angivna tjänste- och familjepensionsreglementena å anställningshavare, som i sagda § avses, skola följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse:

1. Därest tjänsteman berättigats att utöver avlöning enligt den lönegrad, vartill den av honom innehavda befattningen hör, erhålla personligt lönetillägg med sådant belopp, att de sammanlagda löneförmånerna minst motsvara avlöningen i slutlöneklassen i en lönegrad, för vilken tjänstepensionsunderlaget är högre än för förstnämnda lönegrad, skall tjänstemannen i fråga om tjänste- och familjepensionsunderlag hänföras till den lönegrad, som för honom i överenskommelsen om järnvägarnas övertagande av staten särskilt anges.

2. Pensionsåldern skall inträda, då rätt till pension, motsvarande ålderspension enligt vederbörande tjänstepensionsreglemente, skulle inträtt vid tillämpning av kassans stadgar, dock senast vid utgången av den kalendermånad, under vilken anställningshavaren fyller 63 år, eller den senare tidpunkt, då tre år förflutit efter det tjänstepensionsreglementet erhöll tillämpning å anställningshavaren. Pensionsåldern skall likväl icke i något fall inträda tidigare än som skolat ske vid tillämpning av bestämmelserna i vederbörande tjänstepensionsreglemente.

Bestämmelserna i första stycket skola icke tillämpas för det fall, att tjänsteman vid den tidpunkt, då 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente blivit å honom tillämpligt eller senare vinner befordran, som medför att högre tjänstepensionsunderlag blir för honom gällande än som skulle hava varit tillämpligt, därest befordringen ej skett och hänsyn ej tagits till föreskriften i 1 punkten här ovan, och ej heller för det fall att tjänsteman, omedelbart innan 1947 års tjänstepensionsreglemente blivit å honom tillämpligt, varit underkastad 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare.

Anställningshavare, för vilken pensionsåldern enligt bestämmelserna i första stycket inträder senare än som följer av bestämmelserna i vederbörande tjänstepensionsreglemente, skall vara pliktig underkasta sig främdeles meddelad föreskrift om tillämpning av sistnämnda bestämmelser, dock med den begränsningen, att pensionsåldern därvid, i den mån den för anställningshavaren tidigare gällande pensionsåldern därigenom ej överskrides, skall inträda först då tre år förflutit efter det sådan föreskrift trätt i kraft.

3. För bestämmande av tjänste- eller familjepensions grundbelopp eller av tjänste- eller familjelivräntas belopp må såsom tjänstår tillgodoräknas, utöver vad som följer av vederbörande tjänste- respektive familjepensionsreglementes bestämmelser,

a) tid, för vilken anställningshavaren erlagt pensionsavgift enligt stadgarna för enskild pensionsinrättning, som överlåtits till staten, sådan tid likväl undantagen, för vilken återbetalning av erlagda avgifter ägt rum, samt

b) två tredjedelar av tid, som anställningshavaren icke äger tillgodoräkna jämlikt a) men varunder han efter fyllda 18 år och innan vederbörande tjänstepensionsreglemente blev å honom tillämpligt innehaft anställning av stadigvarande natur antingen vid enskilt företag, som varit anslutet till enskild pensionsinrättning, vilken överlåtits till staten eller vid trafikföretag, som ägts av nyssnämnt företag.

4. Vid tillämpning av stadgandet i 14 § 1 mom. andra stycket 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente skall tjänsteman anses hava innehaft med tjänstepensionsrätt förenad anställning under tid, som han äger tillgodoräkna såsom tjänstår enligt 3 punkten första stycket a) här ovan, sko-

lande det ankomma på kungl. järnvägsstyrelsen att i förekommande fall fastställa det tjänstepensionsunderlag, som under sådan tid skall anses hava varit gällande för honom.

5. Vid tillämpning av stadgandena i 24 § 1 mom. andra stycket a) 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, 1 § 1 mom. första stycket c) 1947 års allmänna familjepensionsreglemente och 1 § 1 mom. andra stycket d) 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare skall med anställning, som i nämnda författningsrum avses, likställas sådan anställning, för vilken tjänstårsberäkning må ske enligt 3 punkten första stycket a) här ovan.

6. Vid tillämpning av stadgandet i 6 § 1 mom. första stycket c) 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare skall anställningshavaren anses hava varit underkastad reglementet under tid, för vilken tjänstårsberäkning må ske enligt 3 punkten första stycket a) här ovan.

7. Vid tillämpning av stadgandena i 17 § 1 mom. andra stycket a) 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare och 1 § 1 mom. första stycket c) 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare skall med tid, varunder arbetare varit underkastad förstnämnda reglemente likställas tid, som han äger tillgodoräkna såsom tjänstår enligt 3 punkten första stycket a) här ovan.

8. Familjepensionstalet för familjepension skall lägst motsvara det familjepensionsunderlag, som blev för anställningshavaren gällande vid den tidpunkt, då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse blevo å honom tillämpliga.

4 §.

I andra fall än då bestämmelserna i 2 § av denna överenskommelse bliva tillämpliga skola beträffande den, vilken är eller varit delägare i kassan, ävensom beträffande sådan delägars efterlevande i pensionshänseende, såvitt angår rättigheter och skyldigheter, bestämmelserna i de för kassan vid övertagandet gällande stadgarna i tillämpliga delar alltjämt gälla.

Därvid skola likväl, utom i fall som i 5 § av denna överenskommelse sägs, följande särskilda bestämmelser lända till efferrättelse:

1. Med tillämpning av kassans stadgar beräknad pension skall ökas, pension till delägare med 12 procent och pension till delägars efterlevande med 16 procent, samt i förekommande fall därutöver med

a) fasta pensionstillägg, som bolagets styrelse må hava utfäst sig att utbetala till pensionstagare, samt

b) särskilda tillägg enligt i 7 § av kungl. kungörelsen nr 500/1945 angående reglering av pensionsförhållandena för vissa anställningshavare och pensionärer vid statens järnvägar m. fl. under H angivna grunder.

2. Har delägare övergått i statens järnvägars tjänst, skola tilläggsförmåner enligt i 9 respektive 10 § kungl. kungörelsen nr 500/1945 angivna förutsättningar och grunder utgå å honom och hans efterlevande enligt 1 punkten tillkommande förmåner.

3. I andra fall än i 2 punkten sägs skall dyrtidshjälp enligt i kungl. kungörelsen nr 520/1946 angivna förutsättningar och grunder utgå å vederbörande enligt 1 punkten tillkommande förmåner.

4. De enligt bestämmelserna i 2 och 3 punkterna beräknade sammanlagda förmånerna skola utbytas mot omreglerade pensioner enligt kungl. kungörelsen nr 657/1947.

5. Därest för tid, då rörligt tillägg med lägst sex procent utgår å pension enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, beloppet för år räknat, av pensionstagare enligt 4 punkten tillkommande förmåner under-

stiger med tillämpning av kassans stadgar beräknad pension, ökad med $\frac{1}{2}\%$ jämte 300 kronor, dock lägst med 400 och högst med 1 200 kronor, skall pensionstagaren äga uppbära skillnadsbeloppet. Vid tillämpning härav skola i 1 punkten a) angivna förmåner inräknas i kassapensionen.

6. Delägare, vilken innehar anställning, som avses i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare, skall vara befriad från att erlägga avgifter enligt kassans stadgar.

5 §.

1. Vill anställningshavare, beträffande vilken i 2 § av denna överenskommelse angivna förutsättningar för tillämpning av 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente eller 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare föreligga, att kassans stadgar skola äga tillämpning å honom och gör anställningshavaren anmälan därom till kungl. järnvägsstyrelsen före den 1 oktober 1948 eller, för det fall han först erhållit i nämnda paragraf avsedd anställning efter den 1 juli 1948, inom tre månader efter anställningens erhållande, skall anställningshavaren icke bliva underkastad vederbörande tjänstepensionsreglemente utan skola beträffande honom och hans efterlevande de närmast före statens övertagande av kassan för denna gällande stadgar i tillämpliga delar alltjämt gälla.

Därvid skola likväl följande särskilda bestämmelser lända till efterrättelse:

a) Delaktighetsbeloppet skall anses utgöra det delaktighetsbelopp, som skulle varit för anställningshavaren gällande, därest kassan icke övertagits av staten och anställningshavaren med åtnjutande av avlöning enligt vid bolaget den 30 juni 1947 gällande lönebestämmelser kvarstått i tjänst hos bolaget, ankommande det på kungl. järnvägsstyrelsen att efter anställningshavarens befordran till högre tjänst vid statens järnvägar fastställa höjningarna av delaktighetsbeloppet till belopp, som vid tillämpning av nämnda lönebestämmelser skulle hava gällt för närmast motsvarande tjänst vid bolagets järnvägar.

b) I fråga om anställningshavarens skyldighet att avgå från tjänsten skola de bestämmelser lända till efterrättelse, vilka enligt vederbörande tjänstepensionsreglemente i sådant hänseende gälla beträffande innehavare av anställningen. Pensionsåldern skall dock anses inträda tidigast vid den levnadsålder, då rätt till pension enligt § 5 mom. 1 a) kassans stadgar inträder eller skulle inträtt för anställningshavaren.

c) Med tillämpning av kassans stadgar beräknad pension skall ökas, pension till anställningshavare med 12 procent och pension till anställningshavares efterlevande med 16 procent.

d) Därest för tid, då rörligt tillägg med lägst sex procent utgår å pension enligt 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente, i c) angiven förhöjning understiger $\frac{1}{2}\%$ av den med tillämpning av kassans stadgar beräknade pensionen jämte 300 kronor, dock lägst 400 och högst 1 200 kronor, skall pensionstagaren uppbära skillnadsbeloppet.

e) Kungl. kungörelsen den 30 juni 1947 (nr 657) angående omreglering av tjänste- och familjepension m. m. skall icke äga tillämpning.

f) Anställningshavare skall vara befriad från att erlägga avgifter enligt kassans stadgar i den mån dessa avgifter för år räknat icke överstiga den årliga pensionsavgift, som han enligt uppgjord bruttolönetabell skulle förutsatts hava erlagt, därest vederbörande tjänstepensionsreglemente varit å honom tillämpligt och bestämmelsen i 3 § 1 punkten icke varit gällande.

2. Inträder beträffande anställningshavare, för vilken 1 punkten här

ovan är gällande, till följd av befordran eller eljest sådant förhållande, att han, därest han varit underkastad vederbörande tjänstepensionsreglemente, skulle erhållit förhöjning av tjänstepensionsunderlaget, skall 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente respektive 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare därmed bliva å anställningshavaren tillämpligt, därest han inom tre månader efter det berörda förhållande inträffat till kungl. järnvägsstyrelsen gör framställning därom. Ändock att vederbörande tjänstepensionsreglemente till följd av i 1 punkten här ovan avsedd anmälan icke vunnit tillämpning å anställningshavaren under dennes tjänstetid, må tjänstepension utgå enligt bestämmelserna i 1947 års allmänna tjänstepensionsreglemente respektive 1947 års tjänstepensionsreglemente för arbetare samt familjepension utgå enligt bestämmelserna i 1947 års allmänna familjepensionsreglemente respektive 1947 års familjepensionsreglemente för arbetare, dock under förutsättning, att framställning därom gjorts till kungl. järnvägsstyrelsen inom tre månader efter det rätt att komma i åtnjutande av pension inträtt för anställningshavaren respektive för hans efterlevande samt att sammanlagda beloppet för år räknat av de avgifter, som enligt kassans stadgar vid avgången respektive frånfallet skulle ålegat anställningshavaren icke understigit den i 1 punkten andra stycket f) omförmälda årliga pensionsavgiften.

6 §.

Kassan överlåter vid statens övertagande av densamma samtliga tillgångar till svenska staten.

7 §.

Följande av kassan förvaltade donationsfonder, nämligen Gävle—Dala järnvägs gåvofond, Ellen Askers julgåvofond till barnen, J. D. Simonssons fond samt August Hjelmérs minnesfond, överlämnas vid statens övertagande av kassan till statsbanepersonalens pensions- och understödsfond för förvaltning i enlighet med för nämnda fonder vid överlämnandet gällande bestämmelser.

8 §.

Beträffande redovisning för kassans förvaltning under tid, för vilken förvaltningen ej förut blivit behörigen granskad, och revisorernas granskning av redovisningen ävensom i fråga om avvecklingen i övrigt av kassans verksamhet skall lagen om understödsföreningar i tillämpliga delar gälla.

Kungl. järnvägsstyrelsen svarar för alla kostnader, som från och med dagen för övertagandet räknat äro erforderliga för överenskommelsens genomförande.

F ö r s l a g
till
**överenskommelse mellan staten och styrelsen för Gävle—Dala
järnvägsaktiebolags pensionsinrättning, stiftelse.**

Mellan 1943 års järnvägspensionsutredning å svenska statens vägnar, under förbehåll av Kungl. Maj:ts och riksdagens godkännande, å ena sidan, samt styrelsen för Gävle—Dala järnvägsaktiebolags pensionsinrättning, stiftelse, här nedan kallad stiftelsen, å andra sidan, har överenskommelse träffats om statens övertagande av stiftelsens tillgångar och förpliktelser på villkor, som här nedan angivas.

1 §.

Staten övertager från och med den 1 juli 1948 stiftelsens alla rättigheter och förpliktelser enligt stadgarna för stiftelsen eller på annan grund.

2 §.

1. Från och med den 1 juli 1948 skola de stiftelsens intressenter jämlikt § 4 stiftelsens stadgar tillkommande pensionerna ökas med trettio procent samt i förekommande fall därutöver med

a) fasta pensionstillägg, som styrelsen för Gävle—Dala järnvägsaktiebolag må hava beviljat intressent, och

b) särskilda tillägg enligt i 7 § av kungl. kungörelsen nr 500/1945 under H angivna grunder.

2. Dyrtydshjälp enligt i kungl. kungörelsen nr 520/1946 angivna förutsättningar och grunder skall utgå å de i 1 punkten angivna förmånerna.

3. De enligt bestämmelserna i 1 och 2 punkterna beräknade sammanlagda förmånerna skola utbytas mot omreglerade pensioner enligt kungl. kungörelsen nr 657/1947.

3 §.

Stiftelsens tillgångar överlämnas den 30 juni 1948 till staten.

4 §.

Sedan stiftelsen på ovan angivet sätt blivit övertagen av staten, skall stiftelsen upplösas. Kostnaden härför bestrides av staten.